

«ПОЛІГОННИЙ» ГРИП І ПИТАННЯ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ДОВКОЛА НЬОГО

Яворівський полігон уже другий тиждень поспіль залишається в центрі уваги української громадськості та ЗМІ. Офіційні представники влади спростовують той факт, що в сусідніх із Яворівським полігоном селах поширилося підозріле захворювання у вигляді гострого бронхіту, пов'язане із вибухом під час навчань італійських вояків. Народний депутат України Володимир Яворівський перебуває в Яворові зі своїми виборцями і намагається розібратися з ситуацією, яка там склалася. Ось що він розповів під час телефонної розмови кореспонденту «Слова Просвіти».

Матеріал читайте на с. 3

Цей фотопортрет В. Яворівського наша кореспондентка Ганна Оборська зробила в Полтаві місяць тому. Письменник і депутат ще не знав, які сюжети розгорнуться на його виборчому окрузі...

ПОЖЕРТВИ «НА КОБЗАРЕВУ ЦЕРКВУ»

Продовження. Поч. див. у числах 39, 40, 41

Офірувач	Сума в грн.
Матвіюк О., м. Київ	5.00
Хохітов О. Ф., м. Запоріжжя	25.00
Приватбанк, м. Полтава (прізвище не вказано)	25.00
Приватбанк, м. Полтава (прізвище не вказано)	27.00
Максим'як Б. М., Хомут І. М., м. Тернопіль	30.00
Мельничук, Кузевич С., Процик А., м. Тернопіль	30.00
Тростянецька школа	40.00
Данкевич І. М., Бачинський В. Б., Тап'як Б., Леськів І.	45.00
Лазарський П., Вавринюк І., Гаврилюк В., Оленчук, Гриб	50.00
Балабай В. І.	50.00
Снятинська гімназія	52.00
Каспрук С., м. Івано-Франківськ	55.00
Шиб М., Николишин Г., м. Тернопіль	60.00
Ощадбанк, м. Снятин (прізвище не вказано)	69.35
Винниченко, Благий Р., Жович І., м. Тернопіль	70.00
Міська Рада, м. Коломия	89.00
Апарат Снятинської РДА	123.76
Бабала В., Лисишин В.	255.00
Приватбанк, м. Полтава (прізвище не вказано)	300.00
Рела С.	300.00
ТОВ «Будвест»	1000.00
Янчук В., м. Київ	1100.00
ІФДМА, м. Івано-Франківськ	4232.00
Радзіба В., Луців Я., Рижук І., м. Тернопіль	60.00
Броніцький Ю. Г., м. Київ	1.00
Дробко М., м. Ужгород	10.00
Сидоренко В. П.	10.00
Назаренко Л., м. Київ	10.00
Несенюк, м. Київ	10.00
Приватбанк, м. Полтава (прізвище не вказано)	16.50
Кицей Л.	25.00
Пистун І., м. Київ	30.00
м. Снятин, райлікарня, акуш.-гінек. відділення	30.00
Смерківська СШ, Львівська обл.	34.00
В. М. Ф. К., м. Київ	50.00
В. М. Ф. К., м. Київ	50.00
В. М. Ф. К., м. Київ	50.00
В. М. Ф. К., м. Київ	70.00
В. М. Ф. К., м. Київ	100.00
Касьян М. Д., м. Біла Церква	100.00
Козак Д. М., м. Львів	100.00
м. Снятин (прізвище не вказано)	185.00
Стрільчук М., м. Соснівка, Львівська обл.	200.00
Тов Української мови «Просвіта», м. Червоноград, Львівська обл.	660.00
Інститут проблем надійності машин, м. Львів	1000.00
Рівненська обл. організація профспілки, м. Рівне	1000.00
Внесок від 08.10.2003 р.	25.00
Конон І., м. Київ	10.00
Золотий П. Д., м. Тернопіль	10.00
Соловей М., м. Київ	20.00
Ваврик Ю. Г., м. Київ	20.00
МОВ ВОВ, м. Миколаїв	20.00
м. Снятин, ЦРЛ, травматологічне відділення, Івано-Франківська обл.	47.00
Висоцька В., НСШ, Львівська обл.	49.00
Ляшенко Л., м. Київ	50.00
Давидюк О. А., м. Рівне	50.00
Товариство шанувальників української мови «Джерело», м. Северодонецьк	50.00
Райвідділ статистики, м. Коломия	60.00
Ощадбанк, м. Снятин (прізвище не вказано)	71.90
Пистун Н. Д., м. Київ	100.00
Перчик Г. П., Івано-Франківська обл.	100.00
Дімаров А. А., м. Київ	200.00
Шевчук М. С., м. Рівне	200.00
«Укрпошта», м. Київ (чит. с. 8—9)	1429.50
Прізвище не вказано	100.00
Списаренко, м. Київ	10.00
Максимів Д. Д., м. Львів	10.00
Невзгляд, м. Київ	20.00
Скринник Н. А., м. Київ	20.00
Данилюк М. В., Хутір-Будилівська ЗОШ, Івано-Франківська обл.	26.20
Від населення м. Павлоград	30.00
Ковалівський А. А., м. Київ	30.00
Крунь В. І., м. Чортків, Тернопільська обл.	30.00
Будилівська ЗОШ, Снятинського р-ну	37.00
Шляхта В. І., м. Кіровоград	40.00
Населення Івано-Франківської обл.	79.90
Д-Залучанська ЗОШ, м. Коломия	85.00
Топачевські Андрій та Світлана, м. Київ	200.00
Скороходько Е. Ф., м. Київ	200.00
Плав'я Вадрусівка, м. Львів	251.00
Гімназія, м. Чернівці	410.00
Вовчківська ЗОШ, м. Снятин, Івано-Франківська обл.	671.00
«Укрпошта», м. Київ (чит. с. 8—9)	1765.00
Всього на рахунок на 13 жовтня 2003 року — 56 519.68	
Далі буде.	

ЧИ ДОПОМОЖЕ БОГ «ДЕРЖАВІ»?

СКАНДАЛ

Ця реклама вже встигла намуляти очі, як і будь-яка інша, — йдеться про ролик об'єднання «Держава». Поки пастух із ягням (вочевидь, він має символізувати народ, який обов'язково треба кудись вести) піднімається на гору назустріч надзвичайному, голос за кадром промовляє стандартно-правильні слова про віру, народ, совість і єднання. Потім з'являється зображення Діви Марії, відбиток її ступні, говориться про Почаївську Лавру. Цинічно, невибагливо і безпрецедентно — ніколи раніше у нашій політичній рекламі не використовували найбільших християнських святинь.

Матеріал читайте на с. 3

Добровільні пожертви «На Кобзареву Церкву»:
МБФ «Українська Родина»
Рр № 26045200145101 в Подільській філії АКБ «Київ»,
МФО 320401 ЗКПО 21709106

Минулого місяця в Тернопільському кафедральному соборі та на Березовицькому цвинтарі поминали археолога, літератора-просвітянина, мистецтвознавця Ігоря Герету. Приїхали друзі з Києва, Львова, Рівного... Біля щойно відкритого пам'ятника, автор якого — лауреат Національної премії імені Т. Г. Шевченка Ярослав Мотика, згадувалося, як ще рік тому, сповнений прекрасних задумів, добродій Герета ділився ними з побратимами. Він завжди щиро вболівав за результативність нашої спільної справи.

опубліковано тільки нещодавно, зокрема й оригінальну книжку поезії та прози “Скибка неба”.

Значною була й громадська робота І. Герети. Так, у 1978 р. він заснував при картинній галереї мистецький клуб із конспіративною назвою “Золотий вересень”, який діяв до 1985 р. і певного часу був репресований. У 1988 р. став співзасновником першої в Тернополі опозиційної організації “Тернове поле” й Товариства української мови, у 1989 р. — Товариства “Меморіал”, у 1991 р. — художньої премії імені М. Бойчука та Інституту національного відродження України, у 1992 р. — катери української культури в Тернопільській вищій духовній семінарії ім. Йосипа Сліпого, у 1993 р. — стипендії ім. М. Литвина для студентів-бандуристів із Тернопільщини тощо. У 1989 р. І. Герету було обрано членом Проводу Тернопільської крайової організації Народного Руху України, а згодом — членом її Великої ради. Він був депутатом обласної ради, головою комісії з питань культури й духовного відродження.

На знімку, що публікується, Ігор Герета — у колі найближчих друзів. Стоять (зліва направо) художники Ярослав і Ярослава Мотики, народний депутат України Ярослав Кендзьор із дружиною, сидять: Любомир і Марія Крупі та автор цих рядків. Ігор, як завжди, у центрі. Немов беркут, який обіймає нас, думаючи про вічне.

Микола ЛИТВИН

Є постаті, які немов своєю природою очолюють великі справи. Ігор Герета — саме така людина. Він не цурався звичайної чорнової роботи, був неабияким організатором, а головне — любив доводити розпочату справу до логічного завершення. Мені завжди не вистачало його — доброго друга й порадника, який умів підставити своє плече в найскрутнішу мить. Щоправда, залишилися з нами пам'ятні статті та конкретні справи Ігоря Герети.

Здобувши вищу історичну освіту в Чернівецькому університеті, 1962 року працював на різних наукових посадах у Тернопільському краєзнавчому музеї. Після шестимісячного слідства засуджений у 1966 році за антирадянську діяльність, спрямовану на відновлення незалежної Української держави, на п'ять років тюремного ув'язнення умовно. Аж до розпаду Радянського Союзу перебу-

БЕРКУТ ПОДІЛЬСЬКИХ ВЕРХОВИН

вав під жорстким наглядом органів держбезпеки та партапарату, і все ж використовував навіть найменшу можливість для наукової та громадської роботи.

Тоталітаризм унеможлилював національні розвій, але й за цих умов Ігор Герета вишукував шляхи утвердження української культури. Він був одним із фундаторів та автором експозиції музеїв С. Крушельницької (1963 р.), В. Гнатюка (1969 р.), Картинної галереї Тернопільського краєзнавчого музею (тепер — обласний художній музей, 1978 р.), про які видав у видавництві “Каменяр” нариси (про музей Гнатюка спільно з О. Черемин-

ським), заснував музей Леся Курбаса у Старому Скалаті 1987 р., за який боровся протягом двадцяти років, аж до останніх днів.

Уже в незалежній Україні вчений активно працював над створенням музеїв — Патріарха Йосипа Сліпого у с. Задристь, політв'язнів у казематах Тернопільського КДБ, сучасного українського мистецтва на Медовій. Розбудовував засади першого археологічного музею-парку у с. Чернелів-Руський Тернопільського району. У 1993—1994 роках виставка творів образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва із його збірки “Мистецтво друзів” експонувалася в Тернополі та Львові.

Як археолог, І. Герета відкрив сотні археологічних пам'яток та вів дослідження майже двадцятьох. Найбільше його досягнення — розкопки могильника черняхівської культури III—IV ст. у с. Чернелів-Руський, який має європейське значення. Матеріали з цього могильника, а також із могильника в с. Романівка, експонуються на міжнародній виставці в Німеччині (її подальший маршрут: Норвегія, Франція, Італія, Японія).

У 1980—1981 роках учений став співавтором трьох академічних монографій про археологічні пам'ятки Прикарпаття й Волині, співавтором історичних нарисів

про Тербовлю (1971 р.), Бережани (1979, 1980 рр.) і Чортків (1985 р.), а також автором видань про художників І. Хворостецького, І. Марчука, Я. Омеляна (1993 р.) і співавтором видання “Художники Тернопільщини” (1994 р.). Опублікував близько 100 статей в енциклопедіях, збірниках та журналах України, Канади, Росії, Сербії, Словаччини, Польщі та близько 700 газетних статей і заміток.

Ігор Герета був редактором або рецензентом майже двадцяти видань Інституту національного відродження України, членом редакцій та редколегій кількох збірників та журналів. А деякі його літературні твори

Народилася Лідія Костянтинівна в місті Дарниця (тепер це район Києва) 5 квітня 1923 року в родині службовців. Батько — інженер-будівельник, мати — вчителька. 1934 року родина Білецьких переїхала до Києва, оскільки батько працював на будівництві київського мосту. По закінченні середньої школи № 7 Лідія Костянтинівна навчалася у музично-драматичній консерваторії, яку очолював син Миколи Лисенка Остап. Під час війни вона працювала в редакціях газет “Київська правда” та “Література і мистецтво” (тепер “Культура і життя”). З 1944 року і до останніх днів життя Білецької було пов'язане з інститутом театального мистецтва

«ЧИМ БІЛЬШЕ ВИ ВІД СЕРЦЯ ВІДРИВАЄТЕ...»

Цього року виповнилося б 80 років видатному педагогу, професору, заслуженому діячу мистецтв України Лідії Костянтинівні Білецькій, добре відомій у великій театральній родині. Вона є автором багатьох статей та наукових праць, зокрема, “40 років українському радянському театру”, “Видатні діячі українського радянського театру”, “Шевченко і театр”, “Леся Українка і театр”, “Мистецтво життєвої правди”. До 100-річчя заснування театру корифеїв” та ін. У Київському державному інституті театального мистецтва імені І. К. Карпенка-Карого вона викладала історію українського театру й театру народів СРСР. Театральне життя XX століття цікавило її найбільше — колектив будь-якого театру вважав за честь запросити для огляду власної творчості Лідію Костянтинівну. А Хутір Надія, що на Кіровоградщині, був місцем її паломництва, куди вона приїздила зі студентами та колегами майже щороку.

ім. І. К. Карпенка-Карого: аспірантура, захист кандидатської дисертації, присвоєння їй звання доцента, професора та, нарешті, заслуженого діяча мистецтв України.

35 років Лідія Костянтинівна була деканом заочного відділення КДІТМ ім. І. К. Карпенка-Карого. Але будь-які звання меркнуть у порівнянні з найвищою нагородою — любов'ю та щирим ставленням колег та студентів. Для них вона була найкращим педагогом, Людиною з великої літери, яка опікувалася студентами як своїми дітьми. Не вона вчила їх, а вони вчилися у неї людяності, доброти й професійному ставленню до будь-якої справи. Її дім являє собою родинне те-

атральне гніздо, де місця вистачало всім, із якого вилітали у велике життя повні наснаги та життєвої мудрості вчорашні студенти.

8 квітня 2003 року в КДІТМ ім. І. К. Карпенка-Карого відбувся вечір пам'яті педагога-легенди.

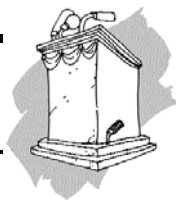
Серед присутніх — однокурсники, учні майстра та сьогоденні студенти інституту. Вів вечір завідувач кафедри театрознавства, професор Анатолій Васильович Поляков. “Ця скромна зала інституту театального мистецтва наповнена енергетикою духу, високого інтелекту та творчості багатьох митців української сцени і театральної педагогіки”, — почав він. Поруч із іменами Леся

Курбаса, Гната Юри, Наталії Ужвій, Амбросія Бучми Анатолій Васильович поставив ім'я Лідії Костянтинівни Білецької. Подібні вечори пам'яті стали вже традиційними. Вони є унікальною можливістю для студентів доторкнутися до минулого, поспілкувавшись із видатними діячами-сучасниками.

Ростислав Пилипчук, Богдан Ступка, Валентина Зимня, Василь Неволов, Лариса Кадирова, Ігор Безгін, Валерій Курбатов, Володимир Горянський — ці імена без звань та регалій відомі не тільки тим, хто зростає та мужніє у родинному колі інституту театального мистецтва, але й далеко поза його межами. Кожний із них пригадав теплі щемливі випадки з минулого. Але кульмінацією вечора став виступ Валерія Курбатова. Його виконання улюблених романсів “найкращого педагога”, а особливо однієї з найтужливіших пісень, виконаної а капела — “Стоїть гора високая” — просто зачарувало всіх присутніх. До речі, студент Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського, блискучий скрипаль Олександр Шевченко — єдиний серед її студентів, хто погодився безкоштовно взяти участь у вечорі.

А у фіналі вечора зі словами щирої подяки виступила сестра Лідії Костянтинівни Олена. Саме вона була її вірною супутницею протягом усього життя. Їхній дім і досі називають домом сестер Білецьких, який до сьогодні відкритий для усіх, хто ще не викреслив зі своєї душі Любов, Доброту, Совість і Працездатність.

Людмила ГУРЕНКО, студентка IV курсу КДІТМ ім. І. К. Карпенка-Карого

Закінчення.
Початок у ч. 41, 2003 р.

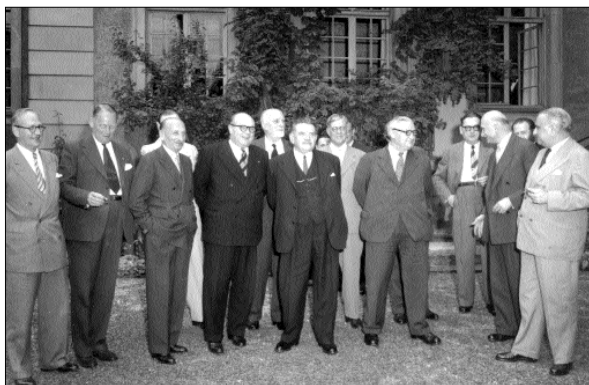
ЛИСТИ ЗІ СТРАСБУРГА

За 8 років, відтоді, як Україна чекає на вступ до Ради Європи, було десять обговорень, що певним чином стосувалися виконання Україною своїх зобов'язань. Але, мабуть, тільки тричі ПАРЄ у своїх висновках вимагали від України рішучих кроків. Уперше — стосовно відміни смертної кари. Удруге — коли Парламентська Асамблея негативно сприйняла впровадження результатів референдуму щодо внесення змін до Конституції. Тоді голова ПАРЄ надіслав Президенту Кучмі офіційного листа з проханням утриматися від проведення референдуму з конституційного питання. Окрім цього, експерти моніторингового Комітету підготували проект доповіді про певні грані української політики і надіслали його для ознайомлення Леоніду Кучмі, а також прем'єру та спікеру. Третій випадок — коли моніторинговий Комітет прийняв рішення рекомендувати Комітету Міністрів Ради Європи навіть призупинити членство України в цій міжнародній організації, — відбувся весною 2001 року. У той час якраз в Україні тривав період “смути”, пов'язаний із убивством журналістів Гонгадзе, Александрова, “плівками Мельниченка”, продажем зброї Іраку, “справою” Ю. Тимошенко, що набула міжнародного резонансу. Нагледячи Х. СЕВЕРІНСЕН та Р. ВОЛЬВЕНД у цей час також не спускали з нас ока. Під час приїздів в Україну вони зустрічалися не тільки з представниками так званої “більшості парламенту”, але й з провідниками опозиції, що не могло не вплинути на доповіді, подані ними до моніторингового Комітету. У висновках Комітету йшла мова про зловживання з боку правоохоронних, регулятивних та податкових органів щодо опозиційних ЗМІ з метою їх залякування, особливо на місцях. У цьогорічній доповіді Гіли Хеги (Угорщина) про свободу слова в Європі наголошувалося, що “журналістика залишається однією з найнебезпечніших професій не тільки тому, що журналісти потрапляють під перехресний вогонь під час висвітлення етнічних конфліктів та війн, але й, в основному, внаслідок того, що їхня професійна діяльність робить їх мішенню агресії”. Так, у проекті рекомендацій зазначається, що “все ще практикується цензура”, причому “в найхалівніших формах убивств та насильств”. Журналісти продовжують помирати не тільки на полі бою, але й у випадках, коли вони прагнуть пролити світло на приховані сторони життя — корупцію, фінансові зловживання, торгівлю наркотиками, тероризм, етнічні конфлікти. Причому, підкреслюється в доповіді, більшість вико-

навців цих злочинів не знайдена і не притягнута до суду. “Цензура шляхом убивства все ще залишається реальністю в сучасній Європі” — підкреслює доповідач. І Україна згадується серед тих країн, у яких протягом останніх років постраждала найбільша кількість журналістів від фізичного насильства. Відмічається продовження практики нав'язування українським журналістам свого роду офіційно затверджених вказівок щодо висвітлення подій (т. зв. “темники”) як нового різновиду цензури. У тій же доповіді згадується, що в 1999 році українські ЗМІ виступали відповідачами майже у 2000 позивань на загальну суму, яка перевищує державний бюджет країни майже втричі!

На прес-конференції Президент асамблеї Ради Європи Петер Шидер зазначив, що, хоча РЄ має намір “дати час” українській владі для отримання результатів щодо “справи Гонгадзе”, позиція залишається чіткою. РЄ “вимагає тиме від влади розкриття цієї справи”. За його словами, асамблея не підтримує позиції представника Бюро ПАРЄ у “справі Гонгадзе” Ганса Християна Крюгера про те, що питання може бути закрито”. Ми вважаємо, що це повинен бути справді прозорий звіт”, — відмітив П. Шидер.

Також Парламентська Асамблея Ради Європи була стурбована спробами Адміністрації Президента встановити ще жорстокіший контроль над державними, підконтрольними олігархам та незалежними ЗМІ. Асамблея в черговий раз закликала органи влади України проводити таку політику, яка б переконливо свідчила про повагу до свободи слова в країні, у зв'язку з чим запропонувала дати опозиції рівний доступ до національного державного телевізійного каналу. Така пильна міжнародна увага до внутрішніх процесів в Україні не могла не позначитися на роботі наших законодавчих органів. Українські парламентарі спрямували всю свою енергію на те, щоб пом'якшити досить жорсткі резолюції щодо України і домогтися від РЄ не застосовувати санкції. За цей час були створені та передані на розгляд до РЄ на предмет урахування попередніх рекомендацій проекти Законів України — “Про телебачення і радіомовлення (нова редакція)”, “Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення (нова редакція)”, “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні” та про внесення змін до Законів, які б регулювали правові відносини у сфері супутникового та кабельного телерадіомовлення. Асамблея наголошувала саме на відокремленні цього сектора, який

має першорядне значення для вільного формування суспільної думки, від усього політичного впливу, особливо в перспективі майбутніх президентських виборів. Були прийняті також закони про судову систему, про політичні партії та інше. Все це так чи інакше позначилося на співпраці з РЄ — Україну не позбавили членства і навіть визнали значні досягнення українських законодавців. Успіхи влади та затишшя протягом 2002 року дали формальний привід українським парламентарям заявити на цьогорічній осінній сесії ПАРЄ про необхідність зняття моніторингу з України. І хоча з довгого списку рекомендацій залишаються невиконаними лише три пункти зобов'язань, які не відповідають загальноєвропейським нормам та стандартам Ради Європи, — стосуються вої реформування всієї процесуальної системи виконання вироків у країні — це необхідність прийняття нових кримінально-процесуального та цивільно-процесуального кодексів, уже прийнятих Верховною Радою в першому читанні, та внесення змін до Закону “Про прокуратуру”. І хоча для презентації Раді Європи пакета документів про судову систему у Страсбург приїжджав сам Генеральний прокурор С. Піскун, і українські парламентарі наголошували на тому, що більшість зобов'язань Україною вже виконано — вплинути ці факти на рішення ПАРЄ про заміну моніторингу на постмоніторинг не змогли. Ханне Северінсен та Рената Вольванд, дві похилого віку пані, зовсім несхожі на наглядчиків з Освенциму, у своїх відповідях журналістам на прес-конференції, ніби виправдовувалися за своє об'єктивне обґрунтоване рішення — продовжити моніторинг. На їхню думку,

прогрес України в справі реформування судової системи очевидний — відбувається покращання демократичних процесів. Та, зауважували вони: “приймати правильні Закони — половина справи, потрібно стежити за їх практичним упровадженням”.

СТЕРЕОТИПИ, ШАБЛони...

Інша причина такої поведінки ПАРЄ полягає в тому, що, на думку одного з керівників української делегації Анатолія РАХАНСЬКОГО, до України була застосована політика подвійних стандартів. Адже за його пам'яті ПАРЄ знімала моніторинг навіть із тих країн, які виконували набагато менше зобов'язань, аніж Україна, як це було на попередній сесії з Латвією. Її виборче законодавство відповідає всім демократичним нормам, але прийняті сеймом зміни до Конституції унеможливили ратифікацію конвенції про права національних меншин. І хоча з моменту створення ПАРЄ вона постійно переймається проблемами емігрантів та підтримує інтеграційну політику стосовно переселенців, у наведеному прикладі РЄ “заплющила очі” на невідповідності. Пана Раханського настільки рознервувала така позиція ПАРЄ, що, запізнівшись, він сів осторонь наглядчиків, хоча б у такий спосіб демонструючи свою незгоду.

Подвійні стандарти щодо України були вирішальними також у рекомендаціях, наданих спостерігачами, стосовно тепер уже українських нацменшин, хоча, за словами Б. Олійника, правильніше називати їх національними осередками. Доповідники наголосили на тому, що Україні слід переглянути положення Закону про телебачення та радіомов-

лення з використання мов національних меншин.

Враховуючи той факт, що значна частка представників національних меншин проживає за межами міст компактного проживання в загальнонаціональному та регіональному мовленні, змінити його таким чином, щоб ці положення повністю відповідали принципам, закладеним у Статті 9 Рамкової конвенції.

Так, Україна — поліетнічна держава. На її території проживає близько 130 національностей. Але жодного випадку приниження представників національних меншин не відмічено. Шкода, що спостерігачі не помітили того факту, що становище власне української мови жалюгідне, а лояльнішої держави щодо національних осередків, аніж Україна, годі й шукати в Європі. За словами А. Раханського, до контрагентів слід віднести ратифікацію більше ніж 20 міжнародних конвенцій та неухильне дотримання всіх рекомендацій Венеційської комісії щодо конституційного процесу.

Тож, доки Україна не складе екзамену на демократію за правилами ПАРЄ, зняття моніторингу нам не світить. Практика виконання українського законодавства, на жаль, дуже далека від того, що в ній декларується. Влада не в змозі забезпечити дотримання всіх трьох принципів євростатуту. І в контексті майбутньої президентської виборчої кампанії, яка є завжди конфліктною в усіх країнах (досить згадати Сполучені Штати Америки під час останніх виборів із їхньою хвалебною демократією), — а Україна, на жаль, винятку не становить, — продовження дії моніторингу необхідне щонайменше до президентських виборів. І ця думка звучала серед самих представників української делегації: може, присутність спеціальної європейської місії, яка буде контролювати та наглядати за прозорістю виборів, — і на краще. Головне, щоб цей нагляд мав певну межу між контролем дотримання законності та втручанням у внутрішні справи суверенної держави. Хоча з європейським мірилом подвійних стандартів особливо покладати надію на неупередженість не варто.

...Я від'їжджала зі Страсбурга, коли його вулиці застигла пелена дощу. А за народним повір'ям, дощ у дорогу — на добро. Прошлася з мілководною та нині розбурханою Ілею, що мало на вигляд сучасної зі своїх берегів. Прошлася... Чи надовго? Адже в січні наступного року Україна знову постане в ролі абітурієнтки... на демократію.

• **Олеся ГОЛОВКО**
Страсбург—Київ

ЛИСТ ЧИТАЧА — ДО ДРУКУ!

“ПРАВЕДНИКИ”, ЩО РОЗПИНАЛИ НАШИХ ПРАДІДІВ...

Відшуміли урочистості з нагоди 225-річчя Херсона. Услід за ними відсвяткувало місто і День партизанської слави. Про хід святкування слухали по обласному радію, бо телевізори в нас не працюють.

Визначні історичні дати відзначати потрібно. Але чи з таким розмахом? Та ще й на Херсонщині, яка за рівнем економічного розвитку пасе задніх, і врожай цього року збирала сміховинний — у середньому по 7 центнерів із гектара, а в деяких господарствах — по 2,5 центнери. І справа не тільки в грошах, викинутих на святкування, справа у тому, чи служать святкові заходи вихованню патріота України. Репортажі з Херсона свідчать про протилежне. Звучали дифірамби на честь Катерини II, Потьомкіна, Ушакова, Нахімова й багатьох інших, хто ніс Україні поневолення. Говорилися про “відновлення історичної справедливості”. Коли споруджували й відкривали пам'ятник Потьомкіну, батюшки української православної (а насправді — російської) церкви, слізно молилися Богу за упокій душі “праведників” — Катерини, Потьомкіна. Радіо захоплено розповідало, як “благоденствувало” колись населення Херсона завдяки цим “божим намісникам”: його забезпечували роботою, для нього місто було перетворене в науковий і культурний центр, для нього діяли благодійні організації, і мешканці Херсона ставали найосвіченішими на землях Півдня України.

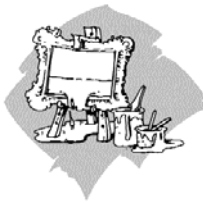
Але чомусь нам не сповістилися, скільки відсотків громадян були тоді освіченими. Адже відомо, що Україна була колись країною суцільної грамотності, та завдяки московським “покровителям” грамотність упала на початку XX століття до 9—5 %. Не нагадували і про те, що й ті люди, які навчалися, не мали права добувати знання рідною мовою. Що різними указами, циркулярами українська мова заборонялася сотні разів, і це так негативно вплинуло на її розвиток і на право бути мовою свого народу, що вона й досі не може зайняти належне їй місце. Представники ж теперішньої влади Росії кидають громи й блискавки в бік України, бо обурені, що українська мова почала відстоювати своє право бути державною. І вони обіцяють зробити все, щоб офіційною мовою стала російська, а це означає витіснення української з усіх сфер її функціонування.

Ніхто чомусь не згадував, що волею “благодійниці” Катерини, її фаворита Потьомкіна була не тільки знищена Запорозька Січ, але й закуті в кайдани жорстокого кріпацтва українські селяни... А ці нащадки довели його до таких людських форм, коли життя закріпаченої людини цінувалося нижче від життя панської собаки.

Цього не могли пригадати гості з Росії, не згадували про подібні й високопосадові особи зі столиці України. Під їхньою опікою й розгорталися всі дійства святково-пропагандистського шоу.

З вуст пропагандистів нового союзного ярма нерідко чуємо: “Ми не повинні цуратися пам'ятників героям—синам Росії. Історія ж у нас спільна”. Виникає запитання: “А чому ж у тій спільній історії ми так цураємося пам'ятників героям України? Чи багато їх поставлено на Херсонщині?” Про це ніхто не згадував під час гімнів на честь цариці Катерини II, Потьомкіна й виконавців її волі. Ніхто не згадав і слів Шевченка: “Це той Первий, що розпинав нашу Україну, а Вторая доконала вдову-сиротину”. То ж чи в Україні живемо?

• **Гнат БІЖИК**,
м. Нова Каховка

ПЕРСОНА

Де б не був художник — чи то у країнах Середньої Азії, на Кавказі, Прибалтиці, Білорусі, чи й у далекому закордонні, — він усюди залишив свої малярські полотна, а разом із ними — часточку свого щедрого серця.

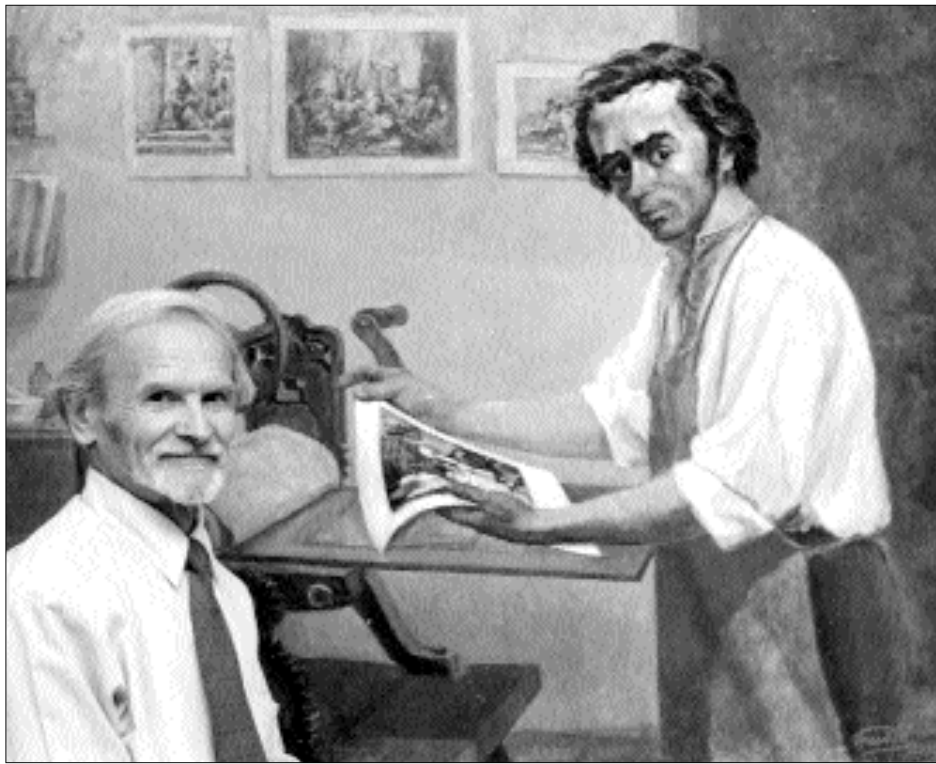
Тематично він давно вже тяжіє до історії України, до минушини, шукаючи в ній відповіді на болючі теми сьогодення. Незабутньою для художника лишається багатомісячна поїздка з доктором археології з Німеччини Ренатою Роле на розкопки Чортмилицького кургану, до Асканії Нової, Софіївського дендропарку. Поет і вчений Борис Мозолевський щоразу дивувався глибокій заповзятливості художника до пізнання найтонших пластів стародавньої культури Трипілля, до побуту, способу життя наших предків. Можливо, саме там, серед південних степів України, Дмитро Грибок обирає для себе єдину і вічну на все життя тему: "Україна в серці моїм". Вона стає наріжним каменем його творчості. Остання півторарічна поїздка до США остаточно утвердила його в обраній темі.

Твори художника Грибка, якими захоплювалися цінителі мистецтва у Сполучених штатах Америки, Канаді, Венесуелі, Мексиці, Кубі, Англії, Прибалтиці, залишилися у багатьох музеях і картинних галереях та приватних зібраннях. Його картини прикрашають бібліотечну галерею ім. Мартіна Лютера Кінга у США, зберігаються у фондах "Українського Дому" та музею українського мистецтва у Вашингтоні, Сан-Франциско, Лос-Анджелесі, Санта-Фе та в багатьох українських церквах Америки, Німеччини, Болгарії, Данії, Норвегії, Фінляндії.

Дмитро Грибок — талановитий майстер живопису і графіки, йому притаманний широкий творчий діапазон і баталістика, тематична картина, портрет, натюрморт.

За 50 років творчої роботи художник створив велику кількість високомистецьких творів, у яких відбито трудове життя шахтарів, металургів, будівельників, працівників сільського господарства, героїв Великої Вітчизняної війни і праці, портрети героїв-ліквідаторів аварії на ЧАЕС, життя моряків Чорноморського, Балтійського, Тихоокеанського і Північного флотів, моряків-підводників, китобойів, оленярів, батальні картини сухопутних і прикордонних військ, космонавтів, авіаторів, військовиків.

Сьогодні важко назвати суспільно важливу подію, яка б не знайшла свого відображення в полотнах Дмитра Грибка. Варто згадати міжнародні військові навчання країн НАТО та Української армії "Партнерство заради миру" (SI BRIS-97), і в уяві постає серія портретів військовиків США, Туреччини, Грузії, Болгарії, України, Франції. Художник подарував їх на згадку своїм новим друзям. Тут високий військовий вишкіл і висока майстерність художника, як кажуть, широко побраталися на мирному полігоні.

ТВОРЕННЯ ЛІТОПИСІВ ПЕНЗЛЕМ

Художник Дмитро Грибок належить до рідкісно талановитих, щедрих і доброзичливих людей. Він поєднує своє мандрівниче життя по світах із плідною та самовідданою працею художника. Учень визначного художника зі світовим ім'ям, академіка, лауреата державних премій Овсія Мойсеєнка, пан Дмитро перехопив естафету свого вчителя, сягнув таємниці пензля, кожную свою роботу одухотворив правдою життя.

Дмитро Грибок у 2002 році спільно з екіпажем моряків на козацькій чайці "Богун" з нагоди 210-х роковин переселення запорозьких козаків на Тамань відвідав ці славні місця, створив серію офортиків із минулого та сьогодення, завершив живописний диптих "Козацька доля".

У ці осінні золоті дні в Києві, у духовній святині нашого народу — Національному музеї Тараса Шевченка, розгорнуто живописну виставку творів криворізького художника, який звітується дешицею свого мистецького доробку, який уже переглянуло чимало киян і гостей міста.

Відкриваючи виставку, Дмитро Грибок сказав: "Я виставляю на суд любителів живопису не пейзажні замальовки, а полотна громадянського звучання — у них і трагедія, і любов до нашої батьківщини".

Схвилювано говорили

Д. Грибок "Голодомор—33"

цього разу і директор музею Сергій Гальченко і Людмила Карташова і Микола Лисенко, працівники музею, мистецтвознавці та просто шанувальники художника Дмитра Грибка.

Ми ніби реально побували і на Криворіжжі — батьківщині художника, помилувалися рікою дитинства визначного митця — Саксаганню, і в далекій Америці — у Вашингтоні, де стоїть вічно молодий і замислений поет Тарас Шевченко, на вустах якого ніби горять вогненні слова: "Чи діждесь свого Вашингтона, а мабуть, діждесь колись!"

Дмитро Грибок, зобразивши золоту плеяду наших депутатів-державотворців, діячів молоді України держави, патріотів, діячів Української Православної Церкви Київського Патріархату, багатьох інших конфесій, наших українських діячів. Серед них — перший президент України Леонід

Кравчук, В'ячеслав Чорновіл, Слава Стецько, Віктор Ющенко, святійший патріарх Філарет, Іван Драч, Олесь Шевченко, Дмитро Павличко, Євген Пронюк, Лариса Скорик, брати Горині, патріарх Мстислав, Павло Мовчан, Микола Плав'юк, Лесь Танюк, Микола Лисенко, Лариса Хоралець та багато-багато інших гідних синів і дочок України.

Ці полотна вже сьогодні стали історією творення незалежної України. Ціна цих робіт із часом буде зростати, бо це — наша гордість, наш біль, наша вартість і наше життя. І хочеться назвати поіменно: "Пам'ятник Шевченку в Вашингтоні", "Шевченко друкує орфорт до "Мальовничої України", "Биківня" — живописна композиція з п'яти частин: "Биківня", "Катівня", "Штаб злочину", "Прозріння", "Узрізові пласку Биківнянської землі", — "Над Саксаганню", "Автокефальна українська Церква в

Злучених Штатах Америки", "Місто Баунд Брук", "Батьківська хата", "Візит Папи Римського Івана Павла II до України", "Панахида Папи Римського в Биківні".

Цим роботам притаманний понад усе глибокий і правдивий історизм. Картини подають широкую панораму живих подій, які відбувалися за час становлення молоді незалежної держави. Художник не розмінювався на легкожанрові побутові романтичні сюжети, а проникнув до найболючіших, найпосутніших сторінок нашої дійсності. Його роботам притаманний динамізм, зображальна жорсткість і рвуність митця. Сьогодні мало хто з художників відобразив історичні події, свідками яких є наші сучасники, патріоти-в'язні більшовицького режиму, ті, хто віддавав своє життя за волю і незалежність України. Художник Д. К. Грибок ніколи не стояв осторонь громадсько-політичного життя. Знаного митця ніколи не полишала турбота про долю власного народу, він завжди відчував себе його часткою. Тому, озброєний планшетом і олівцем, завжди намагається перебувати в епіцентрі політичних і громадських подій і, може, саме тому всі ми його з любов'ю називаємо Літописцем Української незалежності.

Найважливішою сторінкою свого творчого життя

су", серія портретів визначних людей Криворіжжя та багато інших.

Живописні роботи члена Національної спілки художників України Дмитра Грибка завжди мали широкий резонанс серед громадськості, чимало про нього, як про обдарованого художника, писала всесоюзна та республіканська преса. Його картини експонувалися на численних всесоюзних, всеукраїнських, міжнародних та персональних виставках, здобувши глибоку прихильність в Україні та за її межами.

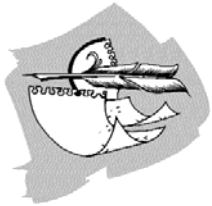
Художникові Дмитрові Грибку болить день сьогоднішньої незалежної України. Ним зібрано величезну кількість фактичного матеріалу — замальовок, ескізів, начерків, етюдів, чималу кількість фото- та відеодокументів про найважливіші події життя нашої держави. 1993 року художник створив великоформатне полотно, на якому відображено велику подію в житті Української держави — акт передачі прапора УНР (збереженого небожем Симона Петлюри митрополитом Мстиславом) на Софійському майдані в день другої річниці незалежності. Називається картина "Віче". Тут і перший президент Леонід Кравчук, і члени парламенту, і духовенство, і лідери громадських та політичних об'єднань, гості та кияни, які зібралися того серпневого дня на Софійському майдані. Перед тим, як передати прапор на вічне зберігання українській національній гвардії, митрополит, ставши на коліно, цілує золоту китицю безцінної реліквії.

Потому з'являється картина "Голодомор—33". Полотно художника фіксує момент, коли біля пам'ятника жертвам голодомору зібралися представники конфесій з усього світу (лише представники російського духовенства брутально зігнорували цю страшну подію, демонстративно полишили скорботне місце).

Згодом художник працював над кількома творами одразу. Усі вони із циклу "Україна в серці моїм". Це і трагедія Биківні, це й конгреси та з'їзди сучасних політичних партій і рухів, це й страшна трагедія, яка сталася того чорного вівторка 18 липня на Софійському майдані під час похорону патріарха Київського і всієї України-Руси святійшого Володимира. Коли я запитав художника, чого йому бракує у цей складний час, коли тюбик фарби сягає астрономічної ціни, а квадратний метр полотна визначається жахаючими числами, він відповів: "Часу!" Художник напружено працює. Час летить, "а так — каже, — ще мало зроблено. Усе це ми якось переживемо, хотілося б лишити пам'ять на віки про наші болі та наші здобутки".

Він і зараз лише символічно перебуває тут, на своїй авторській художній виставці, а насправді — він уже там, десь за обрієм, у пошуках нових тем, сюжетів, він у дорозі до нас...

● **Григорій БУЛАХ**, письменник, народний артист України

Творчість Ольги Кобилянської завжди привертала увагу провідних літературознавців, а надто тепер — напередодні 140-річного ювілею. Публікації останнього десятиріччя написані в час, коли так стрімко змінюються пріоритети і цінності, знято всі заборони та обмеження в оцінках як творчості, так і особистості. Взаємини і дружба Ольги Кобилянської та Лесі Українки також не залишилися поза увагою дослідників. Чи завжди мають під собою ґрунт і відповідають реальним фактам і перебігу подій дослідження науковців, літературознавців та журналістів стосовно світоців нашої культури? Про це — наша розмова з директором Меморіального літературного музею О. Кобилянської Володимиром ВОЗНЮКОМ.

— Цьогорічна Ваша публікація у журналі “Дзвін” — це не перша спроба пролити світло на взаємини двох великих письменниць і поставити крапку у різних версіях?

— Ще в 1996 році, коли в журналі “Лель” з’явилася перша публікація “Лібідо поетеси” Ю. Клича про взаємини Ольги Кобилянської та Лесі Українки на основі нетрадиційної орієнтації, це мене збунтувало, і я написав, спираючись на документи та листи, статтю в “Буковинський журнал”. Потім я повертався до цієї теми, коли з’явилися публікації О. Бузини. Але мене найбільше тоді шокували матеріали Соломії Павличко у книзі “Дискурс модернізму в українській літературі”. Книжка, до речі, дуже гарна, і мені вона, загалом, подобається. Але біда в тому, що покійна пані Соломія у своїх дослідженнях схильна до того, що, мовляв, дружба Лесі Українки й Ольги Кобилянської ґрунтується на нетрадиційній орієнтації. Після прочитання “Дискурсу...” у мене склалося таке враження, що авторка зробила собі схему і під неї підганяла оці аргументи.

— Чому у Вас склалося таке враження?

— Бо переплутані факти, дати. І ці ж помилки повторює у своїх публікаціях Олесь Бузина.

— Якщо можна, — конкретніше?

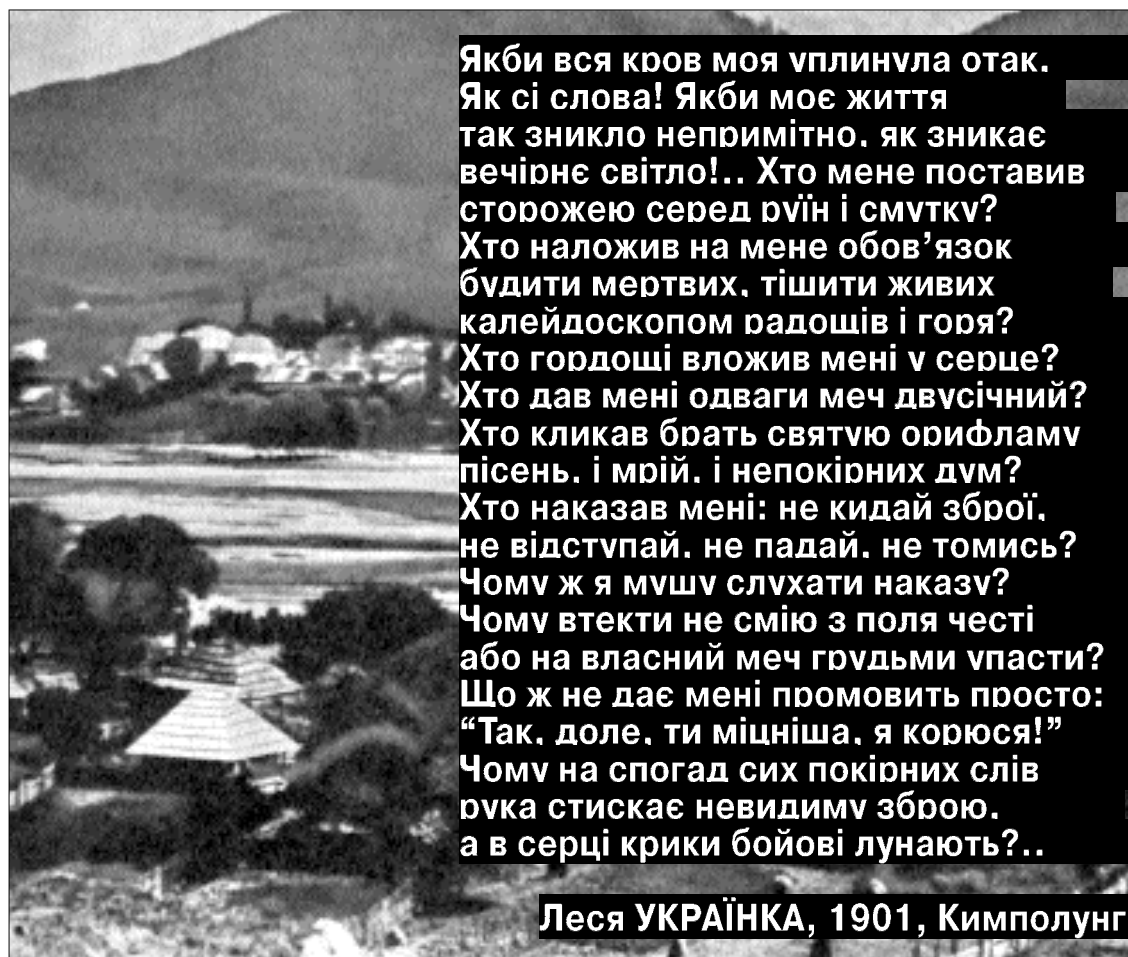
— Ну, візьмімо хоча б твердження, ніби Ольга Кобилянська і Леся Українка познайомилися в 1901 році у Кимполунзі й відтоді почалася їхня любов. Брутальне перекручування біографічних фактів — це мене зачепило, насамперед. Насправді, Леся Українка й Ольга Кобилянська спочатку були знайомі заочно. У 1891 році Леся Українка вперше почула про Кобилянську, прочитавши її німецькомовний варіант твору “Царівна”. Але вона, очевидно, забула про це. І коли в травні 1899 року, після операції у Берлінській клініці, їй принесли “Покору” О. Кобилянської разом із книжками Ковалева та Франка, то Леся Українка, прочитавши твори Кобилянської, пише Павликові, що її “дуже цікавить ця людина яко літератор, яко особистість”. Відразу підкресливши, що це — непересічний талант. Після того почалося між ними листування.

— А коли ж тоді відбулася їхня зустріч?

— Їхнє знайомство відбулося в 1899 році. Саме тоді Ольга Кобилянська їздила на XI археологічний з’їзд до Києва. І відразу після з’їзду, у серпні місяці, вона поїхала на два тижні гостювати до Лесі Українки на хутір Зелений Гай, поблизу містечка Гадяч, що на Полтавщині. Після того запрошувала Леся Українка до себе. Але в 1900 році вона не змогла приїхати через хворобу Сергія Мержинського. І лише після смерті Мержинського в 1901 році Леся приїхала на Буковину.

— Саме цим фактом спекулює у своїй публікації Ю. Клич: мовляв, “не встигли ще ноги застигнути, а

ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА: «ВИ СПОРУДИЛИ СПРАВЖНІЙ МОНУМЕНТ ВЕЛИКІЙ ЛЮБОВІ»

Якби вся кров моя вплинула отак. Як сі слова! Якби моє життя так зникло непримітно. як зникає вечірнє світло!.. Хто мене поставив сторожею серед рвїн і смутку? Хто наложив на мене обов’язок будити мертвих, тішити живих калейдоскопом радощів і горя? Хто гордоші вложив мені в серце? Хто дав мені одваги меч двусічний? Хто кликав брата святую орифламу пісень. і мрій. і непокірних дум? Хто наказав мені: не кидай зброї. не відступай. не падай. не томись? Чому ж я мушу слухати наказу? Чому втекти не смію з поля честі або на власний меч грудьми упасти? Шо ж не дає мені промовить просто: “Так. доле. ти міцніша. я корюся!” Чому на спогад сих покірних слів рука стискає невидим зброю. а в серці крики бойові лунають?..

Леся УКРАЇНКА, 1901, Кимполунг

вона вже все кидає і їде до своєї коханої”.

— Якщо ви пригадуєте, то стосунки Лесі Українки з Сергієм Мержинським не дуже підтримували батьки. Він був важкохворий, а сама Леся також була не дуже здоровою. Насамперед, через це. Але ви знаєте, що думка батьків аж ніяк не впливала на стосунки Лесі з Мержинським. І вона до останнього дня його життя була поруч із ним. А в такий момент, коли помирає кохана людина, хочеться піти “світ за очі”, щоб нікого не чути і не бачити. А те, що у Лесі були почуття до Мержинського досить-таки високі й сильні, засвідчує і той факт, що вона в ніч його смерті написала “Одержиму”. Твір, який вона виболіла. Такий сплеск емоцій за одну ніч! Це просто так, без почуттів, не напишеш. І саме в

цей критичний момент свого життя, Леся їде до нас на Буковину. Зважаючи на душевний і нервовий стан гості, Кобилянська майже місяць не показувала Леся Українку громадськості. А в листі до своєї сестри Євгенії у цей час писала, що Леся зараз у такому страшному стані, на грані психічного зриву, що вона, часом, доходила до істерики. Родина Кобилянських організувала Лесі Українці такий побут, де було все розписано по годинах, і за яким Леся могла працювати якусь годинку чи півтори на день. Очевидно, через це Леся Українка назвала тодішнє помешкання Кобилянської на розі теперішніх вулиць Тараса Шевченка і Назарія Яремчука, яка тоді називалася Новий світ, “Санаторій на Новому світі”. І тільки коли тут стало незатишно, гамірно і людно, бо повз

будинок чернівчани ходили на базар, а солдати на навчання, Кобилянська відвозить Леся Українку до Кимполунга.

— І все-таки — Кимполунг?..

— Так. Але зважте, якщо б у них була така “велика любов”, як про неї пишуть автори публікацій, то, хіба ж Ольга Кобилянська не залишилася б із Лесею в Кимполунзі?! Адже Леся гостювала там іще майже місяць. Тим часом, Ольга Кобилянська побула там тиждень і повернулася до Чернівців. І відразу після приїзду, очевидно, за порадою Лесі Українки, пише листа Осипу Маковею, в якому пропонує йому одружитися. Якщо сьогодні це для нас звичне явище, то на той час така пропозиція чоловікові від шляхетної жінки була справжнім нон-сенсом. А починає вона листа не випадково зі свого віку. Адже Ко-

билянська була старша за Маковея і, щоб скоротити цю вікову різницю, під час однієї зустрічі сказала, що вона з 1865 року: “Ви знаєте, пане Маковею, я трішки старша, ніж я тоді сказала, — пише Ольга Кобилянська. — Але я тих років не відчуваю. Якщо ви їх відчуєте, я їх у собі затру. Ви не одині в тому, — жінка Драгоманова старша за нього, Л. Старицька старша за свого чоловіка. А останній чоловік Марко Вовчок був набагато-набагато молодший за неї...” Далі Ольга Кобилянська пише про те, з чого вони будуть жити, що удвох жити легше, ніж одному. “Я боюся тільки вашого того страшного слова “кланяюсь”, — завершує вона лист. Але Маковей її не любив і, на жаль, сказав це слово “кланяюсь”. І вже пізніше Ольга Кобилянська сказала: “Краще я була би собі ножем ходила, ніж я з тими словами мала до вас звернутися”.

— Де ж тоді логіка Ключа, Бузини, Павличко?

— Що стосується логіки, то важко сказати. Але якщо зважити на те, що люди нетрадиційної орієнтації дуже ревниві і т. д., то цей факт, що Ольга Кобилянська залишила “свою кохану” і поїхала освідчуватися Маковею і пропонувати одружитися, не тільки не відповідає у схему Соломії Павличко, а й руйнує всі аргументи інших згаданих авторів. До речі, Кобилянська про своє освідчення Маковею повідомила Лесі Українці. І тут варто відзначити, що тоді, зазвичай, лист у конверті йшов три-чотири дні, а відкрита листівка чи поштова картка доходила буквально за один день. Так швидше листуватися. Але саме в цих листівках з’являються незрозумілі для багатьох дослідників речі, недомовки. А справа в тому, що коли візьмемо факт зізнання Кобилянської про освідчення Маковею, то знає про це Маковей, знає про це Кобилянська, знає про це Леся Українка...

У, коли вони між собою про це мовляють у відкритих листівках, то, зрозуміло, з’являються символи, натяки, недомовки, скорочення, образні вислови, бо вони знають, про що йдеться. І Леся Українка в одній із таких листівок пише: “Що ж ви, хіба що так опустили, що ви звернулися з тим словом? Та ви ж цвіт і землі...” Вона підтримує сили, впевненість у собі, ає занепасти духом і т. д.

— В одній із таких публікацій йдеться про те, що коли Квітка (чоловік Лесі Українки) довідався про любов Лесі Українки і Кобилянської, він взагалі заборонив Лесі листуватися з Кобилянською?

— Ну, по-перше, люди добрі, вони (Леся Українка і Квітка) найбільше зійшлися тут, на Буковині. Бо ж тоді, в 1901 році приїхав сюди і Климент Квітка. Звідси вони поїхали й до Вижниці, й до Буркута... І сприяла тому Ольга Кобилянська. Листувалися вони майже до останніх днів життя Лесі Українки. Останній лист був надісланий за три місяці до смерті Лесі Українки.

І ще одне. У 1908 році, коли Леся Українка і Климент Квітка нарешті юридично оформили свій цивільний шлюб, Ольга Кобилянська у своєму листі пише: “Я не знаю, чи ви одержали мій попередній лист, я в ньому писала про те, що дуже здраділа, коли довідалася про ваше одруження, ваш шлюб з Квіткою. Ви спорудили справжній монумент великій любові”.

— Я Вам дякую за розповідь.

• **Марія ВИШНЕВСЬКА**

ГАРЯЧА ТЕМА

Закінчення. Початок на с. 1

— У мене є кілька питань, які я хочу поставити собі і читачам “Слова Просвіти”. Є інформація про те, що італійські військовики мають три солідні полігони. Вони невеликі, але пристосовані для того, щоб випробовувати танки й іншу зброю.

Перше запитання: чому італійці женуть через усю Європу в Україну свої танки, везуть майже тисячу вояків? До речі, точно встановлено, що кожен з італійців-вояків отримав за відрядження 2,5 тисячі євро, а це вдвічі більше, ніж отримують наші хлопці в Іраку за місяць.

Чому? Навіщо такі великі трати не такій аж багатющій Італії? Відповідайте на ці запитання самі. Якщо важко, то я спробую вам допомогти.

Фактично, напередодні цих навчань зустрічалися два одіозні лідери — Л. Кучма й С. Берлусконі. Не стверджую, але думаю, що розмова й на цю “полігонну” тему між ними була.

Отож, про сам приїзд. Будь-який львів'янин може розказати, що, коли приїхали італійці, все місто було заповнене забризканими в Яворівському лісовому болоті грузовиками, джипами. Вони стояли біля найкращих у Львові готелів і солдати фактично ночували там, а не на полігоні в казармі. Тут виникає наступне запитання. Чому італійцям, які майже не вчилися на полі, платити гроші за оренду полігона? Чому саме під закінчення навчань пролунав найпотужніший вибух, — таких уже давно не чули звичні до стрілянини

«ПОЛІГОННИЙ» ГРИП І ПИТАННЯ, ЩО ВИНΙΚАЮТЬ ДОВКОЛА НЬОГО

ни мешканці наближених до Яворівського полігона сіл? Я був біля цієї вирви, вона глибиною метрів 15—16, а в радіусі 40—50 метрів, за півтора кілометра від школи.

Так от, виникає запитання: що це був за вибух? Саме після нього через 2—3 дні страшенно почали кашляти діти. Кашель був сухий, температури не було, а в деяких дітей з'явився алергійний висип. Діти особливо кашляють уночі, аж заходяться, складається таке враження, що вони задихаються. І все це в глухому селі, на околиці полігона. Можете тільки уявити стан батьків. Деяких дітей одвезли до Новояворівської міської та до районної лікарень. Вони побули там 2—3 дні, температури не було, і їх виписували, а вдома вночі у дітей знову починалися страшні приступи сухого кашлю. Представники місцевої районної медицини, а також і львівської обласної, постійно твердять, що “нічого страшного, це лише спалах грипу після першого походування”. Чому епідемія розгорілася саме у Верблянах? У селі, яке найближче було до вибуху. Чому холод не дістав сусідні села, не дістав Яворів, Львів, Київ? Чому хвороба перекинулася на сусідню коту, яке трохі далі від полігона?

Ще одне запитання. Грип, як правило, минає за тиждень, то чому вже три тижні діти заходяться кашлем?

А тепер із цих усіх запитань

дозвольте мені сформувати свій особистий “питальник”. Чому заплачені такі великі гроші? Чому відбувся цей вибух? Чому після нього спалахнула ця хвороба? Особливо підкреслюю, що мова йде про 338 підлітків із 402 недужих. І діти, в основному, — з 6, 7, 8-х класів. А це — вік статевого дозрівання, і, як стверджують медики, саме в цей період дитячий організм дуже ослаблений. Як стверджує директор школи Тетяна Кузьмин, діти цього віку найбільше кашляли.

Я був на засіданні комісії, створеної на мій депутатський запит. До неї входять військові, які запевняють, що все прекрасно і взагалі нічого немає і не було.

Ось моя версія. Очевидно, Леонід Данилович домовився з Сильвіо Берлусконі про знешкодження застарілих хімічних італійських зарядів на українському полігоні. Адже чомусь італійці так поспішно тікали, не добувши обумовленого терміну, після того, як люди почали пікетувати виходи з полігона? Тоді, до речі, кількох людей було побито військовою поліцією. Чесні лікарі говорять, що причина хвороби дітей зовсім не застуда, бо не може в один день разом застудитися 300 дітей, не може так довго тривати грип. На засіданні комісії мені вдалося з допомогою депутата обласної ради від Яворівського району, лікаря за фахом Василя Пазиняка “притиснути до стінки” медиків, які роз-

повідали казки про те, що “все прекрасно”. На мою вимогу була утворена Комісія Міністерства охорони здоров'я. Вони приїхали, побули три дні — і все. До речі, приїхали вони тільки з кульковими авто-ручками, досліджень особливих не проводили. Василь Пазиняк запитав їх: якщо це епідемія грипу, то чому чиновники від медицини не закрилися навіть марлевими пов'язками, адже могли заразитися.

Я домігся того (комісія прийняла таке рішення під тиском), що дітей з Дублян, Котів, Старичева щоденно возитимуть на детальне обстеження до Львова. Адже навіть аналіз крові взяли не у всіх дітей, а вибірково. Ось разюча цифра: із 338 дітей обстежено було всього 13, і на основі цього робляться висновки про грип. Діти хворіють, і це жорстока, убивча правда, а влада бреше, як і брехала.

І останнє. Я дуже тішуся тим, що люди почали захищати себе самі, що вони піднялися і влаштували пікет, вимагають від влади якихось дій. На сьогоднішній день заяву про події в Яворівському районі зробило лише Міністерство оборони України, очолюване Євгеном Марчуком. У ній говориться, що нічого не сталося. З італійського боку не чути ні слова — вони наче в рот води набрали.

Матеріал підготувала
Олена БРЕЗІЦЬКА

причетних до крамольної сукні.

У нас же натомість можна скільки завгодно за державу ображатися — не ту, що називає об'єднання, а ту, в якій живемо. У ній вважається нормальним те, що сприйнялося б як дикість будь-де, але не в однойменній

ЧИ ДОПОМОЖЕ БОГ «ДЕРЖАВІ»?

не прийнято залучати до цієї справи святих.

— Навпаки, на американському континенті й у Західній Європі такий хід широко застосовується для реклами християнських об'єднань.

— Але ж тут рекламують політичне об'єднання. Крім того, в Україні церква відокремлена від держави.

— Ні, це громадське об'єднання, яке має політичну вагу за рахунок свого впливу. А в нашій Конституції не виписано, що таке церква.

— Ролик знімали у вас?

— Ні. Я не можу сказати, хто його знімав.

— Як же приєднатися до “Держави”, що так переймається “вірою” і “єдністю”?

— Я не уповноважений давати цю інформацію.

Можливо, збіг обставин, а, може, на “1+1” вирішили зайве не дратувати православних, та наступного дня після мого дзвінка на канал із реклами зникла згадка про Свято-Успенську Почаївську Лавру. Її настоятель єпископ Володимир спочатку не зрозумів мого запитання:

— Це що, зняли якусь рекламу про екскурсії до нас? Ми, взагалі-то, телевизор не дивимось.

— Ні, йдеться про рекламу політичної організації. Лавра давала на неї дозвіл?

— Наскільки мені відомо, — ні. У Почаєві ніхто не давав благословення на подібні зйомки. Так, до нас звертаються за дозволом на рекламу, але тільки таку, що сприяє залученню прочан, екскурсій, — не іншу. З приводу використання зображення Лаври ми вже мали конфлікт з одним заводом, що виготовляє мінеральну воду. Лавру малювали на етикетках пляшок, які потім викидають на смітник. Ми звернулися до виробників води — йдеться про святі речі. На заводі нашу претензію зрозуміли, тепер на етикетках Лавра відсутня. Ще раніше доводилося бачити розп'яття Спасителя чи церковні куполи на алкогольних виробках. На жаль, сьогодні, роблячи бізнес, люди геть забувають про вищі цінності.

А в бізнесі політичному — тим більше. Щастя “державників” і авторів їхньої реклами, що не подумалися залучити до свого витвору пророка Магомета, наприклад. Це я до того, що християнська мораль не передбачає удару у відповідь за образу навіть найвищих цінностей. У мусульманінакше — хто не пам'ятає історії з Клаудією Шиффер, на чий сукні вишили суру з Корану? Сердешний манекениці радикальні ісламісти оголошили смертний вирок, фатву, але якось обійшлося після неодноразових вибачень усіх

Але рекламована організація начебто претендує на релігійність, хоча й розуміє її як один із засобів реклами, — і чхати їм, даруйте, на ваші природні обурення і праведний гнів.

— Такий рекламний хід важко назвати етичним, — каже Олександр Панібратов, головний консультант секретаріату Комітету з питань свободи слова та інформації Верховної Ради. — У законі “Про рекламу”, що був прийнятий цього року, зокрема, у статті 7, сказано, що “реклама не повинна містити інформації або зображень, що порушують етичні, гуманітарні, моральні норми і нехтують правилами пристойності”. Забороняється використовувати в рекламі зображення державного прапора і герба. У законі нічого не сказано про символи релігійні, але тільки тому, що їх використання в рекламі не передбачено апіорі. Авторі закону просто не могли подумати, що хтось може зробити подібне... Тим не менше, згаданий ролик міг би стати підставою для судової справи про образу релігійних почуттів віруючих.

Тему “Держави” та її рекламної діяльності буде продовжено в наступних числах “Слова Просвіти”, оскільки вона потребує журналістського розслідування.

Людмила ПУСТЕЛЬНИК

ПРИЗНАЧЕННЯ

БАКАЙ І ДУСЯ: НОВІ ПІСНІ ПРО СТАРЕ

На початку жовтня було оприлюднено указ Президента України про призначення Ігоря Бакая керівником Державного управління справами. Призначення викликало вельми гостру реакцію в середовищі опозиційних політиків і незалежних аналітиків, і водночас — демонстративну відмову від коментарів із боку проурядових депутатів. Про що ж йдеться? Чим є Державне управління справами в структурі влади України і ким є в чинному політикумі Ігор Бакай?

Державне управління справами — структура, відсутня в Конституції та законодавстві України. Її функції визначені лише президентськими указами. За словами народного депутата Андрія Шкіля, “ДУСя фінансується без обмежень”, наче йдеться про королівську сім'ю, і посада її керівника — “одна з найбільш відповідальних в Україні”.

До цього призначення Ігор Бакай обіймав посаду голови Державного комітету України з водного господарства, на яку був призначений 21 липня цього року. З весни 1998 року по березень 2000 року Бакай очолював правління НАК “Нафтогаз України”, був депутатом Верховної Ради України другого і третього скликань, але не зміг пройти по мажоритарному округу до чинного парламенту. Раніше Державне управління справами України очолював Юрій Дагаєв. Він помер 22 липня 2003 року. На думку головного редактора журналу “Людина і політика” Олексія Кордуна, призначення на цю посаду Бакая, за яким тягнеться шлейф звинувачень у розкраданні майна в особливо великих розмірах, не є випадковим. “Призначення такої одіозної фігури, як Бакай, — пише Олексій Кордун, — свідчить про те, що перед ним поставлене завдання

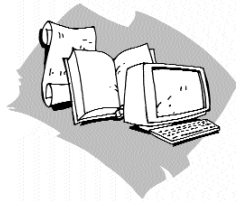
зробити короткий час перевести це негосподарство, яким нині керує Адміністрація Президента, в форму капіталу, яку можна використати в якусь перспективу, щоб не вивести за кордон гроші, які належали державі”, — пише головний редактор тижневика “Слово” Олег Ляшко, в чие-

му виданні за останні роки було опубліковано чимало матеріалів про корупційну діяльність за участю Ігоря Бакая, оцінює події дещо інакше. Він наголошує, що це призначення є ще одним свідченням прагнення Леоніда Кучми за будь-яку ціну зберегти владу. На думку Олега Ляшка, ДУСя і надалі буде займатися торговими оборудками за межею законодавчого поля, а величезні фінансові ресурси, які спроможний накопичити у тіншовій економії Ігор Бакай, наступного року будуть використані для фінансування виборчої кампанії Леоніда Кучми.

А от народний депутат Григорій Омельченко вважає, що жодних принципових змін це призначення не несе, оскільки йдеться просто про перегрупування сил в оточенні чинного президента, а як крали державні кошти через ДУСю, так і будуть красти.

За цих обставин впадає в око, що досі ніхто із політиків та аналітиків не висловив публічної підтримки новому кадровому рішення Президентства Леоніда Кучми. Показово є реакція народного депутата Бориса Андресюка (пропрезидентська фракція СДПУ(о): “Це винятково прерогатива Президента, винятково його повноваження — призначати на цю посаду. Якщо він ухвалив це рішення, значить, у нього були підстави”.

Сергій ЧАЛИЙ

ДОСЛІДЖЕННЯ

“ПРИЗВИЩЕ” — в українській мові психологічна та соціальна характеристика особистості від “прізвиська”. У москвинській мові “ФАМІЛІЯ” не має своїх коренів. У них ця ознака запозичена від “family” — “ім’я” чи “родина”.

Багатотисячолітній шлях розвитку української нації, її етнічне багатство привело до визнання кожної людини неповторною індивідуальністю, “ОСОБИСТИСТЮ”. Московщина ніколи не цінувала окрему людину. Гвинтик, “єдніца — ноль, єдніца — вздор”. Усіх робили на одне “лице”, “личину”, тому в них — “ЛІЧНОСТЬ”.

“КРАІНА”, “край” (к+рай) — викраєне, спрямоване до раю, виділене Богом (рай — храм Бога Сонця на Землі) і “СТРАНА” — тобто сторона та чи інша, щось пасивне, без’якісне.

“БАТЬКІВЩИНА” (Вітчизна) — батьківський край, земля предків. Для непомосковщених українців “нової” (чи другої) Батьківщини не буває. Часто чуємо від українців, які народилися в Канаді, Австралії, США: “Наша Батьківщина — Україна!”

Слово “ОТЧИЗНА” (“Отечество”) прийшло в Московію після приєднання України як калька з української мови і тому не прижилося в живій народній мові, а лише використовується для “високого стилю” поетами й політиками. Крім того, корінь цього слова “Ота” запозичений із тюркської мови (“батько племені” — отаман).

“ДЕРЖАВА” — суспільна організація, яка “держить”, утримує разом певну громаду людей.

“ГРОМАДЯНСТВО” — належність до вільної самокерованої суспільної організації — громади.

“ГРАЖДАНСТВО” (“гражда” — обійстя) — населення гражд; а ті, хто за межами, — упокорені народи, “інородці”.

“ПОДРУЖЖЯ” — в Україні до шлюбу ставали ті, між ким виникала взаємна приязнь, дружба, кохання.

“ПРАЦЯ” — пов’язане з прагненням до світлого початку (бога Сонця “Ра”), розумової діяльності (раціо).

“ТРУД” — пов’язане з труднощами: “С трудов праведних не наживошь палат каменных” (москвинське прислів’я).

“ОРАТИ” — первісно означало “священнодіювати”. Слово походить із ритуалу хліборобського культу Бога Ора (іпостась світлого початку Бога Сонця “Ра”). Хліборобська праця в Україні найбільше шанована, тоді як москвинська ментальність найбільшої ваги надає полюванню (“охота”). Культ сонячного Бога Ора шанувався всіма арійськими племенами й народами (звідси і їхня назва: орії, арії): у грецькій мові “ора” — урожай; в латинській — прорікати (“оракул”, “оратор”), молитися (“ораре”).

“ПАХАТЬ” — розпанахувати; характеристика, яка у жодному разі не свідчить про “священнодіюство”, а про грубу фізичну працю, тобто, культ оранки для москвинів був чужим. У московській мові “орать” — це голосно кричати, галасувати, “орава” — галаслива юрба. Це свідчить про нерозуміння москвинами обряду оранки, як цього не розуміли і їхні предки угрофінські племена, у мові яких “арій”, “орій” значило “раб”.

“ХЛІБОРОБ” — той, хто вирощує злаки і виробляє хліб.

“РІЛЬНИК” — той, хто обробляє землю (ще “плугатар” тощо). Калька з російської й грецької “землероб” не вдала, бо тільки Бог міг створити (зробити) Землю. “ЗЕМЛЄДЕЛЕЦЬ”, “ХЛЄБОПАШЕЦЬ” — той, хто “делает” землю і “пашет” хліб. Повна нісенітниця через невдале запозичення в інших народів.

“СПІЛКА” — “з половини” (“з піл”). Вільне рівноправне об’єднання

спільників, учасників, які ділили все порівну.

“СОЮЗ” — об’єднання, пов’язане “узами”, тобто невиліне. Союзник, значить “союзник” або “спів’язень”.

Цілком протилежне й ставлення до злочину. Москвин украде і скаже: “Что взято — то свято”. Принцип українця інший: “Краще своє латане, ніж чуже хватане”.

Москвинину та московськомовні райони України буквально наводнили брутальні пісні про злодіїв, грабіжників, хуліганів, пияків і пиятику тощо. Те, що для інших народів — зло, для москвина, його ментальності — це спосіб життя, повсякденна “героїка” і “романтика”.

“ОСВІТА” — рух до світла. Слово

ський гуморист: корова також “має... языка, та не має мови”.

Часто українська мова своєю образністю просто вражає іноземних мовознавців. Наприклад, дивує, як образно й точно назване новонароджене дитя — “НЕМОВЛЯ”, тобто те, яке ще “не має мови”. Правда, інколи чудує і москвинське слово. Наприклад, “ЗАВТРАК”. А чому не “сьогоднік”? Мабуть, тому, що сніданок часто відкладався на завтра? Чи не тому в них існує вислів “кормить завтраками”?

“СВЯТО” — від божественного світла, святості.

“ПРАЗДНІК” — від “праздного” життя, неробства.

“ЛІКАРНЯ” — місце, де лікують.

МОВА І «ЯЗИК»

Просвітяни зобов’язані роз’яснювати зросійщеним українцям (вони щиро вважають, що розмовляють “мовою Пушкіна”), що, насправді, їхня мова неприродно покалічена “суржиком”. А одна із причин того, що сотні слів української (і не тільки української) мови, які впливають із глибини тисячоліть, у російській мові мають спрощене, примітивне значення. Дуже добре показав це незабутній О. Братко-Кутинський, чиї дослідження взяті за основу в нижченаведених прикладах.

Не називайте наші гарбузи їхніми “тиквами”!

сягає ведійських часів. Словом “світло” в “Рігведі” позначалася наука. “Світло дня” — буденна наука; “промисне світло” — особливий вид науки; “осяйне світло чи сяйво” — особливо висока наука; “найсвітліше світло чи сяйво” — релігійне вчення про Триєдине перебування Всевишнього на землі. Український менталітет позначає світлом цілу низку фундаментальних понять: Світ, Усесвіт, світогляд, освічений, просвітянин, світочолой, світлий розум тощо.

“ОБРАЗОВАНІЄ” — підгонка всіх під один образ, зразок (образец).

“Світло”, “ясність” для українців — найвища характеристика, наприклад, “ЯСНОВЕЛЬМОЖНІСТЬ”, тоді як у москвинів найвищою є сила, величина — “ВЕЛІЧЕСТВО”.

“МОВА” — спроможність говорити. Ідеально точна назва способу висловлення думок. Дар мови мають лише мислячі істоти.

“ЯЗИК” — анатомічний орган, який допомагає мислячим істотам пережовувати їжу і розмовляти. Найбільш влучну характеристику “челавеческаму языку” дав відомий україн-

Словом “лікарня” хворому дається надія на одужання, адже його лікує лікар.

“БОЛЬНИЦА” — місце, де біль. Це слово щораз нагадує хворому про недугу, воно негативно впливає на психіку, викликає недовіру до цієї установи. Мабуть, через це в москвинів і “врач” — від “врать”?

“ГАНЬБА” — погана, лиха слава; сором, безчестя і т.ін.

“ПОЗОР”, “ПОЗОРИЩЕ” — Запозичене з давньоукраїнської мови, але значення спотворене. Насправді первісно означало видовище, народне обрядове дійство, яке всі “зріли”. На заході України досі збереглися слова позирати, зирити, тобто роздивлятися, оглядати. У інших слов’ян існує оклик: “Позор!”, — себто, “дивись уважно”, “обережно!”

Навіть ця невелика кількість порівнянь вказує на протилежність ментальностей українців і москвинів у словотворенні.

• **Володимир ВІТЕНКО**, член ВУТ “Просвіта”, м. Ужгород

СЛОВНИКОВА СКАРБНИЧКА

Продовження. Початок у ч. 45, 51 за 2002 р., ч. 3, 8, 20, 32 за 2003 р.

ЗОВНІШНІСТЬ — внешность, ОДЯГ — одежда.

У батька вдавса, викапаний тато — похож на отца. Бути схожим із кимось, скидатися на когось — быть похожим на кого-то.

Вона на обличчі — чисто, як матуся... — она с лица — точь-в-точь, как матушка...

Чоловік на свиді — молодой мужчина.

На зверх, із себе — по наружности, по внешнему виду.

Із себе гарна — хороша собой.

Змінитися на краще — перемениться к лучшему.

Краси набиратися — хорошесть.

Хороший, гарний на виду, на вроду, на вигляд — хорош лицом.

Хороша — й міри нема — безмерно красива.

Бридий на виду — с противной рожей.

Тілом засвітити — обнажить часть тела.

Штани носити внапуски — брюки носить поверх голенищ.

На дірки зносити — доносить до дыр.

Ходити чепурно, охайно — держать себя опрятно.

Застелитися хусткою — надеть на плечи платок.

Личити, до лица бути — быть к лицу.

До лица — к лицу пристало.

З лица (гарна) — лицом (хороша).

Засукувати, засукати рукава — засучивать, засучить рукава.

Підкуцувати, підкуцати спідницю — подтыкать, подоткнуть юбку.

Холоші попідкачувати — подвернуть, подкачать штаны.

Дірками світити — ходит в дырах.

Роздягти гольцем — раздеть донага.

СИЛА, міць, потуга — сила, крепость.

У потугу, в силу вбиватися — входит в силу,

укрепляться, приобретать силу, сделаться сильным.

Братися на силу — чувствовать в себе силу.

Щосили, чимдуж, щодуху, як мога, якомога — на сколько сил хватит, изо всех сил хватит, изо всех сил.

Що сила зможе — по мере сил.

Дужий, недужий зробити, здужати, нездужати зробити — в состоянии, не в состоянии сделать.

Не здолати, не мати сил, змоги — не быть в состоянии.

Несила, неспромога, не під силу — невмочь, нет сил, мочи.

Над мої сили — свыше моих сил.

Над силу, через силу, на міру — сверх сил.

Виробляти, виробити силу — истрачивать, истратить на работе силу.

Упадати на силі — обессиливать, ослабевать.

Знемогтися на силі — выбиться из сил.

Ніг не підволоче — не в состоянии идти.

Як посиля — по мере сил.

На превелику силу, силу в силу — с большим трудом.

ЗДОРОВ’Я

Матися добре — находится в добром здоровье.

Людина при здоров’ї — здоровый человек, крепкий.

Хвороба, слабість, недуга — болезнь.

ЗАПАМОРОКА — головокружение.

Вернеться світ — голова кружится; або: голова

вернется, іде обертотом, голова кружка іде, мозок закрутився, іде земля перекидом — закружилась голова.

Світ кому перемінився — потемнело в глазах.

Світ йому замакітрився — не взвидел света.

НУДОТА — тошнота.

Нудить, з душі верне — позывает на рвоту, тошнит.

Занудило, мене нудить, нудно мені — встошилось мне, тошно мне.

НЕПРИТОМНІСТЬ, млюсть — обморок.

Мороки беруть (кого) — впадает в беспамятство (кто).

Падати в нестямку — впадать в бессознательное состояние, терять сознание.

Зомліти — лишиться чувств.

Млюсті обняли — упал в обморок.

Непритомним бувши — находясь в беспамятстве.

Непритомний — бессознательный, беспамятный. До пам’яті прийти — прийти в сознание.

СТЯМИТИСЯ — опомниться, сообразить.

ПРОПАСНИЦЯ, ГАРЯЧКА — лихорадка, жар.

Мороз пішов (по кому) — в холод бросило (кого).

Зубами третяка вибивати — дрожать так, что зуб на зуб не попадает (третяк — коліно в танці).

Морозить, лихоманка, трясця трясє (кого), трусить, холодом бере (кого) — знобит (кого). Поза плечима і морозом і вогнем сипнути — бросить в жар и в холод.

Кидати в жар — бросать в огонь (о болезни).

Вогнем узяло (кого) — в жар бросило (кого).

Далі буде.

Публікація Ю. ЗАВГОРОДНЬОГО

АРАТТА В “МАХАБГАРАТІ”

Насамперед, “Карна-парва” окреслює географічні межі Аратти — Пенджаб (у “Влес-книзі” — *Пандеб*) + Сінд, нині історико-географічна область і провінція на південному сході Пакистану, корінні жителі якої — *сінди*. Тож, назва *Аратта* охоплює ареал колишньої Індської цивілізації на північному заході історичної Індії (у межах до 1947 р.). Ця перша з відомих цивілізацій на теренах Індії виникла на початку III тис. до н. е. на берегах Інду, звідки й назви її — *Індська цивілізація* і *Цивілізація долини Інду* (інакше — *Харапська культура* чи *Харапна*). Вона стала точкою відліку для історії Індії, як точкою відліку для історії України стало *Трипілля*. Для обох цих культур особливо властиве поклоніння жіноці-божеству й священному бикові.

Мовить пам’ятка й про населення Аратти — бахліків, мадрів, сіндів-сувирів та інші племена, загально означувані як *аратти*, *аратки*, — подає деякі етнографічні подробиці. Та що найхарактерніше для “Карна-парви” — це різко негативне ставлення до Аратти і її людності. Розповіді про них часто завершуються категоричними висновками-порадами, що нечестивих і неправедних араттців треба всіляко уникати, що не слід одвідувати їхні країни, де понищена віра-дгарма, що праведній людині годі лишатися там навіть два дні.

Чим же Аратта заслужила таку неласку? Відразу зазначимо, що про неї розповідають виключно жерці-брахмани. Тож найперше спадає думка, що причина такої нелюбові може лежати саме в релігійній площині.

Найбільше брахманам дошкуляє те, що араттці полюбують міцні напої з борошна й меляси, споживають коровину з часником і млинці з м’ясом. Що захмелілі чоловіки й жінки у вінках танцюють і горлають сороміцьких пісень, що жінки на чоловіковому похороні не сумують, а танцюють, що релігійні обряди сповняє не жрець, а ватажок громади. І що тут брахман стає воїном-кшатрієм, а вайш’я-землероб — цирюльником або, навпаки, цирюльник стає вайш’єю, а то й брахманом. “Невдячність, зазіхання на чуже, пиття хмільного, розпуста — немає такого беззаконня, яке не було б для них законом. Сором і ганьба араттакам, жителям П’ятиріччя!” — підсумовує свою розповідь “Карна-парва” (КП, 111–113).

Брахманів прикро вражає, що в Аратті танці — елемент поховальної обрядовості, що в дні парванів (змінна місячних фаз) араттці влаштовують обрядовий “розгул”, тоді як істинні арії відзначають ці календарні події постом і ставатевою стриманістю. Не схвалюють брахмани й того, що араттці споживають молоко, не тільки коров’яче, а й інших свійських тварин і продукти з нього, що їдять вони з дерев’яних і глиняних мисок. У провину араттцям ставиться риса їхньої культури, природна для північан, але невластива для південців, жителів долини Гангу — носіїв ведійсько-брахманської культури, де здебільшого використовувався “разовий” посуд із пальмового листа. На північному ж заході Індії, де пальм немає, вжитку був якраз дерев’яний і керамічний посуд.

Ворожість творців “Махабгарати” до племен Північно-Західної Індії виявляється не лише в засудженні їхніх звичаїв і трибу життя. Відчутне те, що в називанні Сінду й Пенджабу *Араттою* важить не так географічна точність, як ствердження їх “нечистоти”. Дивує також, що “варварським” і “нечистим” народом серед араттців є мадри — уряді давніх текстів носії арийської культури й ведійської мудрості. Як на дослідників, причина такої переміни в ставленні до них та, що мадри лишилися в Пенджабі, а інші індоарійські племена, які мали себе за щирих аріїв,

просунулися далі на схід, у долину Гангу. Тому в поведійський період Північно-Західна Індія — вже “варварський”, чужий культурно й ворожий політично регіон.

ЩО ОЗНАЧАЄ АРАТТА

Отож, зрозуміло, що при тлумаченні назви *Аратта* слід зважати на загальну оцінку її в “Махабгараті”. Які ж компоненти творять цю назву?

Коли глянути на сучасну карту Індії, то індійський Пенджаб (частина історичного Пенджабу з 1947 року — в Пакистані) сусіджує на півдні зі штатами *Махараїштра* й *Гуджарат*, у межах якого були давні держави *Сураїштра* й *Навараїштра*. На теренах Махараїштри ще до н. е. існувало шість дрібних держав. Серед них *Гонараїштра*, *Маллараштра*, *Пандураїштра* й *Анараїштра*. Назва *Махараїштра* — “Велика держава” — сукупно й означила ці

бачимо, *раїштра*, із санскриту — “країна”, “державна” (СПС, 544). Буддійський санскрит подає їх як *Махаратта*, *Сураатта*, *Наваратта* тощо. Тобто *ратта* — різновид санскритського *раїштра*. Природним продовженням ланцюжка *Махаратта-Сураатта-Наваратта* на північ і є Пенджаб та Сінд — *Аратта*, з тим самим *ратта*. Тож санскритська форма назви *Аратта* — *Араїштра*. Таким чином, ареал назв із *раїштра-ратта* охоплює Північно-Західну Індію, саме ареал Харалпи, який має з Україною чимало й гідронімно-топонімічних сходжень. А назва *Аратта* розкладається на *А+ратта*, (санскр. *А+раїштра*), де *раїштра* — високо-статусний соціальний термін, що не тільки входить у назви держав, а й творить першорядні терміни та імена. Зокрема:

Раїштрадеві — “Богиня держави”. Ім’я дружини бога *Агні* — Вогню.

АРАТТА, ТРИПІЛЛЯ Й УКРАЇНА

Останнім часом, так би мовити, на слуху назва Аратта, яку відомий український археолог та історик Юрій Шилів активно вводить у науковий обіг, прикладаючи її до Трипільської культури. Ця гіпотеза має як прихильників, так і опонентів. А тим часом про Аратту пише VIII книга “Махабгарати” — “Карна-парва”, яка виступає важливим історичним джерелом, подаючи про неї промовистий і досить розлогий фактаж, проливаючи світло на цю загадкову країну та її не менш загадкову назву. А ще — відповідає на питання: чи правомірно прикладати назву Аратта до Трипілья, зокрема, й Давньої України, взагалі.

Жіноче божество в уборі з двома чашами (Хараппа)

шість країн. Зазначимо принагідно, що Махараїштру населяє людність середземноморської, а по західному узбережжю — альпійської і динарської рас; до двох останніх рас належать і *гуджаратці*. Давні *гуджарти*, нинішні *гуджаратці* виявляють помітну схожість із жителями Грузії. Перська назва грузина — *гурджі*, а запорозькі козаки й сучасні українці мають прізвища *Гурджій*, *Гуржій* тощо. У XVIII ст. великим візиром князівства Гуджарат був український козак на оттоманській службі Яків Малік. Махатма Ганді, творець незалежної Індії — гуджаратець.

Перелічені назви містять, як

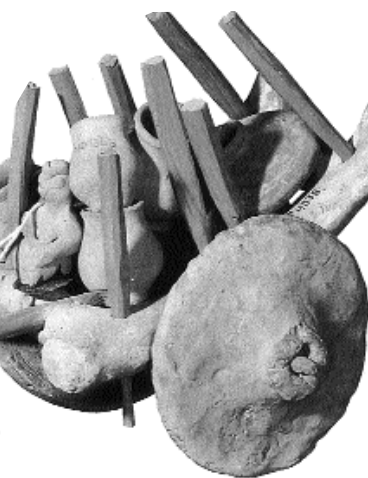

давніх індійських пам’ятках. Прикметно, що й шумерський епос вважає жителів Аратти людьми, яких бог Думузі відокремив від інших людей. *Думузі*, інакше *Таммуз* (італ. *Томмазо*, груз. *Тамаз*) — шумерське пастушницьке божество, епітет якого *Гу-ба* (досл. “Захисник корів”, “Пастух”, “Цар”), етимологічно тотожний іменам *Гона*, *Гонала*, що їх має Крішна, теж пастушницьке божество (ТРС, 48–50).

АНТИПОДИ АРАТТЦІВ. ВИСНОВКИ

Означення *араттці*, яке несе зміст “неправедники”, “безвірники”, “нечестивці”, вочевидь не самоназва, бо називати так самі себе насельники Аратти не могли. Хто ж тоді антипод араттців і вірець праведності?

У “Рігведі” це плем’я *пуру*, у “Махабгараті” — *паурави*, нащадки легендарного царя Пуру. Тільки *пу-*

Теракотова іграшка з Харалпи

ру-паурави — істинно ведійські арії, вони посідають у “Рігведі” чільне місце, ведійські боги — їхні боги. “Рігведа” згадує 11 царів-пауравів, серед них — *Судас* і *Сомак*, імена яких мають українські відповідники *Судас*, *Сдасюк* та *Сомак*. Відомі мені сучасні носії двох перших прізвищ причетні якраз до Індії: О. Судас — журналіст, що вивчав і мову хінді, а Г. Сдасюк — російська індологія (українського походження, якщо це її дівоче прізвище), авторка книги “Штати Індії”. Прізвище *Сомак* знають запорозькі козаки й сучасні українці. Похідне від *Сомак* ім’я *Савмак* відоме Давній Україні: 108 р. до н. е. вихованець боспорського царя Перісада V (це ім’я теж має індійські паралелі) повстав проти свого вихователя й захопив владу на Боспорі.

Епічним пуру-пауравам і Пуру функціонально тотожні “царські” скіфи й Колаксай. І Пуру, і Колаксай — наймодіші з трьох братів, але саме вони, всупереч традиції, стають царями й засновниками царських династій. Племена Пуру й Колаксай — праведні й благочестиві. Утім, *Пуру* й *Кола* (санскр. *ku-la*) в *Колаксай* (ксай — “цар”) — семантичні двійники й означають “рід”, “плем’я”, первісно “багато”, “всі”, пор. грец. *полі-* — “багато-” (ТРС, 187–191).

Східнослов’янський аналог “царських” скіфів і ведійсько-епічних пуру-пауравів — *поляни*. Лише ім властивий ореол праведності, а “...радимичі, й в’ятичі, і сів’яни такий обичай мали: жили вони в лісі, як ото всякий звір, їли все нечисте, і срамослів’я (було) у них перед батьками і перед невістками. І весілля не було в них, а ігрища межі селами”.

Ці літописні рядки дивовижно нагадують характеристику араттців у “Махабгараті”. Серед наших “араттців” бачимо *сіверів*, а серед індійських — *сувирів-сіндів*, близьких родичів українських *сіверів* (ТРС, 10–17). Індійському та українському племенам абсолютно

різні й незалежні джерела, віддалені географічно й часово тисячами кілометрів і років, дають однакову характеристику, що навряд чи пояснити простою випадковістю, а не тривкою і давньою традицією. Саме тут, схоже, коріння не завжди мирних взаємостосунків полян із сіверянами й деревлянами, стійкого суперництва полянських і чернігово-сіверських князів.

Арабські автори знають у Давній Україні *Артанію*, *Славію* і *Куявію*, що цілком у дусі індійського, скіфського й вірменського літописних переказів про трьох братів і їхні три царства. Виходить, що *Артанія* — Полянська, *Славія* — Переяславська, а *Куявія* — Сіверська земля. Дві останні, як на київське літописання, підпадають під статус Аратти.

Отже, *Аратта* означає *Не-країна*, *Не-державна*. Проте це не самоназва й не племінна назва, у неї не етнічне, а релігійно-соціальне підґрунтя, вона сукупно означає племена поза колом ведійсько-брахманських вірувань і впливів. Їй властива не географічна точність, а ствердження “нечистоти” областей, які собою покриває. Племена ж під цією назвою мають щодо себе свої власні, цілком достойні й пафосні найменування.

Назва *Аратта* штучна й подала іззовні, серед тих, хто мав себе за ревнителів віри-дгарми, насамперед серед жреців. *Аратта* — не назва, якою людність Давньої України означувала свою територію. Саме через це та через значення, закладене в ній, її не правомірно прикладати до України. А це значення заперечує, що самоназви *Таврика*, *Скіфія*, *Русь*, *Україна*, *Волинь*, які означають “Край/Країна Тура/Бика”, означають праведну країну. Тоді як назва “Країна Тура-Бика” — вже “Праведна країна”, “Країна Віри-Дгарми-Арти”, “Артанія”, бо бик у давніх уявленнях уособлював праведність, закон, дгарму.

Давня Україна цілком могла називатися *Го-ратта*, тобто *Го-країна*, *Гу-країна* (санскр. *go, gu* — “бик”), а потім умисне переосмислитися іззовні, як і пенджабо-сіндська Аратта. Тобто, назва її стала тлумачитися в значенні, протилежному тому, яке насправді мала. І *Горатта* — “Країна Бика, Тура”, отже, й “Країна Праведності”, могло стати *Аратта* — “Не-державна”. Такий імовірний шлях перетворення самоназви на іншоназву.

Тому прикладати назву *Аратта* до України трипільських і скіфських часів можна лише за однієї умови: визнання та обумовлення того, що *Аратта* постало з *Горатта* — “Країна Тура, Бика” (див. “Слово Просвіти”, № 34, 2003), значеннєво тотожного назвам *Таврика*, *Скіфія*, *Україна*, *Русь*, *Волинь*. Інакше назву *Аратта* має замінити назва *Горатта* чи *Оратанія* (з *Гораттанія*). *Аратта* може бути лише умовним вузькокальним терміном на означення сіндів-сувирів (*Сіндику* на Таманському півострові знав Геродот) із позиції таврів-русів чи сіверів, деревлян та інших східнослов’янських племен із позиції полян-русів і київського літописання. А таври-руси й поляни-руси — етнічні родичі, як і сів’яни-кімери та сувіри-сінди.

Назву *Аратта* не слід ототожнювати з назвою *Бгарата* (назва Індії індійськими мовами). *Аратта* й *Бгарата* — етимологічно різні назви й несуть різне смислове навантаження.

КП — *Махабхарата*, кн. 8: *О Карне (Карна-парва)*. — М., 1990.

РЗВ — *Реєстр Запорозького войска 1756 года*. — *Краснодар*, 1997.

СПС — *Санскритско-русский словарь*. — М., 1978.

ТРС — *Наливайко С. І. Таємниці розкриває санскрит*. — К., 2000, 2001.

● **Степан НАЛИВАЙКО**

Зувага: У повному обсязі стаття вміщена в ж. “Українознавство”, №2–3 за 2003 рік.

ЕПІГРАФ ДО ВІЙНИ

Уже в 1920 році групою офіцерів у Празі підпільно було засновано Українську військову організацію (УВО) для збройної боротьби проти польської окупації. У 1929 році представники різних націонал-патріотичних структур збираються у Відні для вироблення програми продовження національно-визвольної боротьби в окупаційних умовах і створюють Організацію Українських Націоналістів (ОУН) під керівництвом полковника Євгена Коновальця.

Між послідовниками Євгена Коновальця, якого в 1938 році вбив радянський агент у Роттердамі, Степаном Бандерою і Андрієм Мельником не було єдності в методах і тактиці боротьби. Не досягнувши згоди, утворили дві групи: ОУН (Б), або ОУН (р) — революційна, і ОУН (М). До першої входили, окрім Степана Бандери, такі націоналістичні лідери, як Ярослав Стецько, Іван Климів, Микола Климишин, Роман Шухевич. ОУН полковника А. Мельника — ОУН (М) — була більш поміркованою, ліберальною, з орієнтацією на Німеччину. Але обидві групи не мали розбіжностей у принципових питаннях, бо сповідували основні положення українського націоналізму Міхновського, Донцова і ставили за мету — “здобути Соборну і Самостійну Українську Державу” з її центром і столицею — містом Києвом.

З 1939 по 1941 рр. із Західної, щойно “звільненої” України було по-варварському депортовано в Сибір та інші віддалені райони СРСР 1 млн. 400 тис. осіб. Тому прихід німців у 1941 році вселяв надію в багатьох людей. 30 червня 1941 року ОУН на чолі з С. Бандерою в щойно захопленому Львові без згоди німців проголосила Акт відновлення Української держави, за що через декілька днів гестапо заарештувало С. Бандеру та його прибічників і кинуло в концентраційний табір. Після арешту С. Бандери обов’язки провідника ОУН в Україні в 1941—1943 рр. виконував Микола Лебедь, а в серпні 1943 р. на III надзвичайному великому зборі ОУН головною проводу ОУН вибрав Романа Шухевича (легендарного Тараса Чупринку).

Уже у вересні 1941 року підрозділи СС заарештували і стратили багатьох членів похідних груп ОУН (р), а пізніше гестапо заарештувало багатьох членів київської групи ОУН (М). Було розстріляно понад 40 членів цієї організації, серед яких була поетеса Олена Теліга, закрито газету “Українське слово”. Пізніше нацистські власті стратили мера Києва В. Багзя.

В Україні виникає масовий підпільний рух, який очолювали організації українських націоналістів, а деколи й позапартійні діячі. Одним із перших організаторів збройної боротьби проти окупантів на Поліссі був прихильник уряду УНР у вигнанні Тарас Дмитрович Боровець. У книзі спогадів Тараса Дмитровича Бульби-Боровця “Армія без держави” (Т-во “Волинь”, Канада, 1981) автор подає стислі автобіографічні дані: згадує дитинство, важкі часи під Польщею, роки ув’язнення в Березі Картузкій, разом із відомими націоналістами Ростиславом Волошином, Богданом Кравцевим, Володимиром Яновим, Романом Шухевичем...

Оскільки сьогодні про цю постать навіть доволі обізнаним особам практично нічого не відомо, — пропонуємо деякі штрихи його світогляду, життя і діяльності.

У ЧОТИРНАДЦЯТЬ РОКІВ ПРАЦЮВАВ У КАМЕНОЛОМНІ

Майбутній партизанський отаман народився 9 березня 1908 року в селі Бистричі Костопільської округи на Поліссі в сім’ї бідного, безземельного, багатодітного селянина Дмитра Юліяновича Боровця. Предки Боровців були козаками. У 14 років Тарас пішов працювати в каменоломні. Важко працюючи в каменоломні, постійним самонавчанням здобував загальну освіту. Високі фахові знання, громадська та революційно-політична діяльність працювали на авторитет і велику любов до нього робітників лісової промисловості й каменоломень на Поліссі й Волині. У 1930 році відбував військово-

згодом “генерал-хорунжий”. Свій штаб отаман Боровець мав долати собі в Україні, на що йому був переданий до вивчення список старшин, що перебували в Україні нелегально.

У ніч на 1 серпня 1940 р. отаман Боровець разом зі своєю розвідницею-кур’єром Кульчицькою, перепливає річку Буг в околицях м. Володави й під сильним обстрілом радянських прикордонників проривається в глибину України. У цій сутичці з більшовиками Валентина Кульчицька стала першою жертвою Української Повстанської Армії. Отаман Боровець далі пішов сам. Після багатьох митарств добрався до призначеного місця і зайнявся підготовкою кадрів для майбутньої “Поліської Січі” — УПА. На Поліссі отаман Боровець

ТАРАС БУЛЬБА-БОРОВЕЦЬ — ЗАСНОВНИК УПА

14 жовтня — без перебільшення, великий день. День, який окреслює головні сторінки історії Нації, поєднує найсвятіше для неї — Бога і свободу. Велике християнське свято Покрови Пресвятої Богородиці не випадково стало Днем української зброї. Будучи серед справді національних свят середньовічного козацтва, воно стало святом відродження козацтва сучасної України. Гартуючи душі сотень тисяч, мільйонів учасників національно-визвольного руху, Покрова символічно стала і Днем постанови УПА. Кожен українець, ціла Нація просили благословення й опіки Пресвятої Богородиці... Тож не випадково говоримо сьогодні про Тараса Бульбу-Боровця і про боротьбу УПА.

повинність у польській армії, а в 1931-му одружився з донькою чеського колоніста в Луцьку — Анною Йосипівною Опоченською.

У 1932 році разом з однодумцями заснували невелику підпільну організацію “Українське національне відродження” (УНВ), що стояла на платформі політичного та військового руху Симона Петлюри і боролася під державним прапором УНР.

Щоб побачити хвалений більшовицький “рай”, який на всі лади пропагувала радянська преса і радіо, Т. Боровець відважився на нелегальний перехід кордону. Побував у Житомирі, Києві, Харкові, на власні очі побачив селян у колгоспах і їхнє “щасливе” життя під московськими окупантами.

Під час нападу німців у 1939 році на Польщу Т. Боровець перебував у Варшаві. Бачив страхітливе руйнування її гітлерівською авіацією.

20 червня 1940 р. відбулося таємне засідання Державного Центру, в якому брали участь Президент Андрій Ливицький, Тарас Боровець, полковники Литвиненко, Валійський і Садовський. Президент остаточно затвердив план Тараса Боровця, що передбачав перетворення УНВ на повстанську армію.

Для реалізації цього плану Тарас Боровець вирішив нелегально пробиратися з Польщі на територію СРСР, щоб особисто керувати роботою оперативного штабу на місці. Таємним наказом Головного Отамана Військ Української Народної Республіки Тарас Боровець був призначений керівником усього підпілля УНР та командиром майбутньої повстанської армії. Одночасно йому було присвоєно військове звання “отаман”, а

аж до вибуху війни 1941 р. діяв під псевдонімами Байда, Гонта і Чуб — залежно від часу та округи діяльності. З початком війни, вступаючи в обов’язки Командира Української Повстанської Армії, отаман Боровець почав підписувати всі накази та публікації новим революційно-військовим ім’ям — Тарас Бульба. А по деякому часі, коли його прізвище вже не було потреби та змоги конспірувати, він почав усюди писати подвійне ім’я — Тарас Бульба-Боровець.

УПА І БІЛОРУСЬКА САМОБОРОНА ОЧИСТИЛИ ПОЛІССЯ

“Поліська Січ” діяла з липня до глибокої осені 1941 року легально, без будь-яких ознак підпільної організації. А зі встановленням у Олевську німецької цивільної адміністрації і появи німецької поліції Бульбі стало зрозуміло, що легально його частина вже існувати не може. Коли в кінці 1941 року німці спробували розпустити “Поліську Січ”, він повів своїх бійців у ліси, щоб воювати як з німцями, так і з більшовиками. Місце дислокації командування переноситься у Людвипільський, а згодом у Корецький райони на Поліссі. Таким чином, легендарна Українська Повстанська Армія народилася на Поліссі, в районі Олевська, а потім з метою використання природних умов, необхідності маневрування і маскування розширила ареал своєї дії на Кам’янець-Подільську, Рівненську, Львівську, Волинську та інші області України. Ініціатор і засновник УПА отаман Тарас Бульба-Боровець переходить від боротьби спонтанної із залишками Червоної армії в районі Олевська (німці

обійшли з півночі та півдня цю болотисту місцевість у своєму русі на схід) до більш продуманих форм повстанської боротьби у вигляді армійських з’єднань із військовим устроєм, вишколом, дисципліною. Він планував усю Україну покрити мережею військових загонів.

У взаємодії з командиром Білоруської Самооборони Всеволодом Родзьким вони очистили майже все Полісся від частин Червоної армії, які залишилися у “котлі”, і примусили їх спільно залишити Україну й Білорусь. Цей спільний виступ УПА разом із Білоруською Самообороною є однією з найбільших військових операцій УПА Боровця.

Увесь 1942 рік німці відчували на собі болючі удари УПА Бульби,

про нього і його армію ширилися найнеймовірніші чутки. Тоді в УПА налічувалося близько 10 тисяч воїнів. У цей час розрізнені боївки ОУН (Б) і ОУН (М) також наносили серйозні удари по ворогові.

Курінний УПА Максим Скорупський (Макс) згадував: “УПА подала майже на два роки раніше у поліських лісах заходами Тараса Бульби-Боровця. Натомість на Волині почали у 1942 році з’являтися збройні боївки, але для тільки стисло визначених бойових завдань. Виконавши своє завдання, боївка ховала зброю і розходилася по своїх домах”.

Рухливі відділи УПА під командуванням Боровця руйнували залізничні колії, відбивали гнаних до Німеччини людей, нападали на військові магазини й тюрми, з яких звільняли заарештованих німцями людей.

Штаб УПА на чолі з полковником Петром Смородським послав листа до комісара Еріха Коха з вимогою припинити терор і грабінг населення. А за невиконання німцями цієї вимоги напали на залізничні станції Шепетівка і Корець, зруйнували залізничні колії, що ними йшло постачання німецького фронту, забрали німецьку зброю і боеприпаси.

ЧИ СПРАВДІ СБ ОУН “ЗАМОРДУВАЛА” ДРУЖИНУ БОРОВЦЯ?

Москва і німці хотіли залучити партизанів Бульби на свій бік для використання у своїх цілях, навіть вели переговори, але Боровець на співпрацю з окупантами не йшов. 9 квітня 1943 року ОУН(р) запропонувала Бульбі-Боровцю підпорядкуватися ОУН і залишитися командиром УПА. Боровець

не прийняв пропозиції Лебедя і відповів, що УПА має підпорядковуватися урядові, а не поодиноким політичним середовищам. За це його звинуватили в отаманстві й анархії. ОУН(Б), щоб об’єднати розрізнені відділи УПА, вдається до силових методів.

М. Лебедь у книзі “УПА” згадав, що в серпні 1943 року сотня УПА під командою Дороша оточила цілу групу Бульби і перебрала її без жодного пострілу. З іншого боку, сам Боровець пише у спогадах, що ОУН(р) 19 серпня 1943 року в лісі Людвипільського району захопила в полон багатьох його старшин та Анну Боровець (дружину), яку “есбісти замордували” 14 листопада 1943 року, звинувативши в шпигунстві на користь Польщі. Оперативна частина штабу на чолі з Бульбою-Боровцем вирвалася з оточення.

Потім було створено головний штаб УПА, командиром якого було призначено Романа Шухевича — легендарного командувача УПА, відомого також під псевдо “генерал Тарас Чупринка”, який героїчно загинув 1950 року. З ініціативи ОУН(Б) у 1944 році недалеко від Самбора таємно зібралися делегати різних політичних партій і представники різних регіонів України, утворивши загальноукраїнський державний уряд — Українську Головну Визвольну Раду (УГВР), що значно розширювало політичну платформу боротьби з окупантами.

Т. Бульба-Боровець виношував плани створити УНРА (Українську народно-революційну армію), але 1 грудня 1944 року був заарештований під час так званого “об’єднання” його військової частини з вермахтом і потрапив до концтабору в Заксенгаузені, де його й застала капітуляція Німеччини.

Після війни він жив у Мюнхені, потім у США, де написав спогади “Армія без держави”. Помер Т. Бульба-Боровець у США 15 травня 1981 року на 73 році життя.

Професор Леонід Залізник у “Час/Тіме” (21—27 серпня 1997 року) писав:

“Західні історики визнають УПА кращим партизанським рухом часів Другої світової війни. Не маючи ні матеріальної, ні моральної підтримки з-за кордону, як усі інші Рухи Опору того часу, українські повстанці змогли понад 10 років протистояти військовим машинам двох найпотужніших за всю історію людства тоталітарних імперій — нацистської Німеччини та більшовицької Росії”.

Про УПА нині написано багато книжок, розвідок, статей, спогадів учасників тих подій, виходить багатотомний “Літопис УПА”, де об’єктивно висвітлюються події тих часів. Багато авторів пишуть, ніяк не принижуючи видатної ролі ОУН(Б) і ОУН (М), що основоположником і командиром УПА був Бульба-Боровець.

Сьогодні відомо про тисячі боїв УПА проти німецьких фашистів. Серед них — бої у Новому Загороді на Волині, де вояки УПА загону Берези за три дні знищили понад 540 гітлерівців і близько тисячі фашистів було поранено. Неподалік Горохова було вбито командира 45 дивізії Вермахту фон Лютцова. Біля села Гуменики сотня Орла знищила 18 німецьких офіцерів, які поверталися з будинку відпочинку до Рівного. І таких фактів тисячі.

Є багато архівних даних, що підтверджують боротьбу УПА проти німецьких і московських окупантів. На жаль, цього не знає, або, радше, ще ігнорує антиукраїнська влада, яка досі не визнала УПА воюючою стороною і не прирівняла її воїнів до учасників війни.

● **Петро БЕЗПАЛЬКО**

НОТАТКИ ПУБЛІЦИСТА

ПІД ПАРАСОЛЕЮ
ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ
ЛЕГЕНД

Спостерігаючи за дискусіями опонентів та прихильників ЄЕП, мимоволі шукаєш історичні паралелі...

У 80-х роках минулого століття набули поширення твердження про реальний суверенітет союзних республік у перші роки існування СРСР. Насправді ж, від початків виникнення Радянського Союзу лише Росія мала найширше представництво у всіх органах його верховної влади. 371 делегат з'їзду Рад, що був уповноважений вирішувати визначальні питання внутрішнього життя й зовнішньої політики СРСР, обирався пропорційно населенню кожної з республік.

Чого варта пропозиція в Угоді про формування єдиного економічного простору заснувати наддержавний орган, який утворюється за принципом: кількість голосів кожної Сторони визначається згідно з її економічним потенціалом. Таким чином Росія матиме в цьому органі 83 відсотки голосів (!?)

КОЗЬМА ПРУТКОВ:
“ЗРИ В КОРЕНЬ”

Початок третього тисячоліття Росія зустріла, втративши п'яту частину колишніх радянських територій із населенням у 120 млн. чоловік. Таким чином більша частина території сучасної Росії не заселена людьми (для цього треба, за науковими прогнозами, щонайменше 300 млн. чоловік).

Звідси й кризовий економічний стан Росії, зовнішній борг якої досяг сьогодні понад 140 млрд. доларів (досить порівняти з економічною потужністю лише однієї крупної американської корпорації ОРМА — 226 млрд. доларів, що переважає рівень валового національного продукту всієї Росії). Обороти московської фондової біржі ще донедавна складав трохи більше 100 млн. доларів, що дорівнює трихвилинному обороту нью-йоркської біржі (дані — зі статті американського політолога, фахівця з російської та радянської історії Р. Пайпса).

А ось факти зі статті радника Президента України, директора Національного інституту стратегічних досліджень Анатолія Гальчинського: якщо у 1913 році Російська імперія посідала 5-те місце у світі за виробництвом промислової продукції, її національний дохід складав 21 відсоток рівня США, то сьогодні ВВП (внутрішній валовий продукт) Росії складає всього лише 1,6 відсотка світового рівня, а національний дохід, у порівнянні з США, знизився до 7,5 відсотка. Рівень комп'ютеризації в

ЄЕП. СКІЛЬКИ ВІДСОТКІВ
НАШОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ?

Малюнок В. Кудіна

Росії складає менше 1 відсотка від американського.

Разом із тим лідери сучасної Росії, ігноруючи глибокі внутрішні суперечності країни, визначаючи нинішній геополітичний курс своєї держави, заявляють: “Росія буде або великою, або її не буде взагалі” (!?)

Безвідповідальні й заяви російських політологів, які вважають, що “Россия имеет полное право оставить за собой территории в границах исторической России”.

А де вони пролягають, ті кордони історичної Росії? У межах Русі Київської чи Золотої Орди, до яких належали пращури московитів?

Відсутність реалістичних поглядів на майбутнє незалежної України породжують у Москві й геополітичні “шедеври”: “Україна — это “критическая масса” для любых проектов на евразийском пространстве”.

Ось чому Росії так потрібен сьогодні спільний економічний простір з колишніми радянськими республіками — колишніми невід’ємними складовими радянсько-російського економічного організму, до насильницького створення якого доклали руки ще Володимир Ленін.

НАМ СВОЄ РОБИТЬ

Принцип рівності серед країн-членів Європейського співтовариства означає, що жодна країна не є вищою стосовно іншої за площею, кількістю населення та економічним потенціалом тощо.

У проєкті та підписаній у Ялті

Угоді про ЄЕП панує дух особливо-го становища Росії, від поведінки якої залежатиме доля всіх рішень.

Зрозуміло ж, що, насамперед, атаку зроблено на українську мову, яка, згідно логіки розвитку України як незалежної держави, хоча й повільно, та все ж завоює належне їй місце.

Це занепокоїло противників цивілізованих українсько-російських стосунків. І вже Росія виділяє на активізацію пропаганди російської мови на “есендівських” просторах 252 млн. рублів (це близько 8,4 млн. доларів).

Слава Богу, реакція провідних українських політиків на безцеремонні російські заяви була блискавичною. І це зрозуміло, адже північний сусід, просуваючи свої капітали в Україну, вслід за ними нав’яже нам і свою ідеологію та мову. Але нам своє робити!

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
ВЕКТОР ОБРАЛИ ЩЕ
КИЇВСЬКІ КНЯЗІ

За одними з останніх експертних оцінок, можливий вступ України до союзу Росії та Білорусі знайшов схвалення лише у 23,7 % опитаних. Разом із тим зростає підтримка орієнтації на співробітництво з міжнародними організаціями, зокрема, ООН, ЄС та НАТО.

Проте прихильники проросійської орієнтації безпідставно заявляють, що нібито 70 % українських громадян підтримують угоду про ЄЕП, що заперечив директор авторитетного Центру політичних та соціальних досліджень “Социс”.

Справа в тім, що об’єктивну оцінку кількості “за” і “проти” не можна зробити, використавши лише одне результативне опитування.

Зрозуміло, що реальне ставлення українських громадян до визначення зовнішньополітичного курсу можливе лише в результаті загальнонаціонального референдуму. Але для проведення такого масштабного заходу немає належних суспільно-політичних умов.

СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Ще не встигло просохнути чорнило на ялтинських угодах, а вже з Кремля лунають претензії то до посла США, то до посла Німеччини в Україні: мовляв, не підтримують повернення України під крило Росії.

Нещодавно північний сусід укотре продемонстрував свою прихильність до політики з позиції сили: президент Російської Федерації заявив на весь світ про військову перевагу Росії. А що буде завтра?

“Своїм” шляхом продовжує йти і російський посол В. Черномірдин: безцеремонно вимагає ведення в Києві прес-конференцій російською мовою (Верховна Рада підтримала запит до прем’єр-міністра України В. Януковича з цього приводу).

Р. С. Останні рішення Кремля підтверджують сумніви щодо української незалежності.

Росія веде будівництво дамби в Керченській затоці з метою з’єднання українського острова Коса Тузла з російським берегом Таманського півострова. Далі планується виставити на острові прикордонну заставу РФ (!?) 14 жовтня Верховна Рада прийняла спеціальну заяву та звернення до Російської Думи. Президент відмовчується. А російський міністр С. Іванов деталізував умови, за яких Кремль залишає за собою право застосувати військову силу, в тому числі щодо країн СНД: “Сила может быть применена, когда Россию пытаются ограничить в доступе к жизненно важным регионам мира, в том числе важным с экономической или финансовой точки зрения для нашей страны”. “В случае, когда в СНГ возникает сложная нестабильная обстановка или прямая угроза жизни наших соотечественников, а тем более, граждан России, и когда все меры, включая политические, экономические и международные санкции, будут исчерпаны, — мы гипотетически рассмотрим вопрос о превентивном применении силы”.

• Віталій АБЛІЦОВ

ІВАН ПАВЛО II — СОВІСТЬ СВІТУ

“Лише Бог є остаточним оперттям для всіх цінностей, лише Він надає остаточний сенс нашому людському існуванню”.

Іван Павло II

Рівно 25 років тому, 16 жовтня 1978 року на посаду глави Вселенської Церкви, керівника держави Ватикан і водночас єпископа Рима було обрано мало відомого тоді у світі архієпископа Кракова — кардинала Кароля Войтилу.

Нинішнє покоління має можливість усвідомити величезне значення цієї події, як поворотного пункту в історії людства. Саме Папа Іван Павло II безпосередньо спричинився до відновлення Цер-

кви на засадах екуменізму, до зруйнування злочинної комуністичної системи в Європі, до розгортання широкого діалогу між урядами і подальшого розвитку Європейської та світової спільноти народів на засадах демократії та гуманізму.

Упродовж свого понтифікату Святіший отець Іван Павло II об’їздив увесь світ, несучи Слово Боже, Слово Миру і Любові, збуджуючи совість мільярдів людей на

планеті і освітлюючи їхні серця своєю святістю.

Візит Святішого Отця в Україну перетворився на подію виняткового духовного і політичного значення, а його слова, сказані у Києві, — “помиляється той, хто вважає можливим побудувати щасливе життя без Бога”, — стали підставою для прозріння багатьох українців.

Молімося, щоб Бог Усемогутній додав Святішому Отцеві сил для подальшого служіння в ім’я збільшення Добра і Любові на світі, в тому числі, на багатораздальній землі України.

• Євген ГОЛИБАРД

ЮВІЛЕЙ

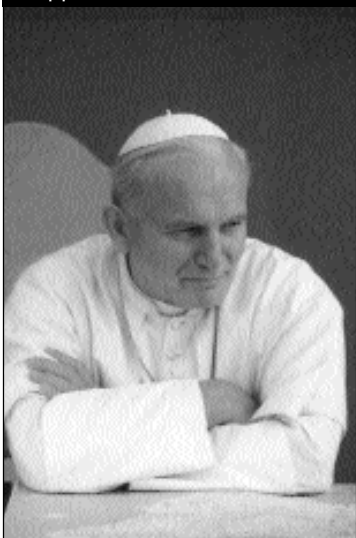
ХТО СВЯТКУЄ
РІЧНИЦЮ
КОМСОМОЛУ?

Верховна Рада України видала постанову про “85-ту річницю ВЛКСМ та державну підтримку молодіжного руху”, в якій найвищим державним інстанціям рекомендується підтримати заходи щодо відзначення чергової річниці від дня заснування комуністичної молодіжної організації. Тієї самої, імені Леніна.

З одного боку, якось уже й перестав дивуватися таким “подарункам” влади, а з іншого — обурюєшся подібним офіційним документам. У декого виникне питання: “За які заслуги комсомольці отримують такі реверанси від влади? Що корисного вони зробили для розбудови України, для підтримки української мови, культури тощо?” В офіційному документі повідомляється, що комсомольська організація “виховала десятки мільйонів громадян України”, які “завжди переймалися інтересами рідної країни” і були високоосвіченими патріотами-інтернаціоналістами, що “виховувалися на ідеях соціальної справедливості та гуманізму”. Тож, “враховуючи історичний внесок комсомолу в розвиток держави” (якої, не вказано), “нааявність гострих молодіжних проблем сьогодення” та “відповідальність Української держави за молоде покоління українців”, Верховна Рада постановляє “підтримати ініціативу ветеранів комсомолу, комсомольських організацій про відзначення на державному рівні (!) 85-ї річниці ВЛКСМ”. Парламент ще й рекомендує Кабінету Міністрів України, місцевим держадміністраціям, органам місцевого самоврядування “надавати дієву допомогу молодіжним та дитячим громадським організаціям, профспілкам, спортивним об’єднанням у здійсненні заходів, пов’язаних із відзначенням ювілею”. Також, відповідно до цієї постанови, державні органи мають здійснити заходи щодо впорядкування пам’ятних місць, пов’язаних із діяльністю комсомольців, а спікер Верховної Ради В. М. Литвин повинен розглянути можливість проведення його зустрічі з ветеранами комсомолу в жовтні 2003 року. Цікаво, яке відношення до українських молодіжних організацій мають ветерани-комсомольці, і чи посприє їхня зустріч із головою українського парламенту покращенню стану справ у молодіжній сфері? Адже в постанові справедливо вказано, що зі станом справ у молодіжній сфері у нас не все гаразд. Це питання стосується і впорядкування пам’ятних місць колишніх молодих ленинців. Чесно кажучи, не віриться, що подібні заходи посприятимуть підвищенню рівня зацікавленості молоді політикою, і її вихованню в душі патріотизму. Бо комсомольці не будуть комсомольцями, якщо вони зрадять свої ідейні принципи. А в цих принципах і не пахне вихованням молоді в національному дусі. Хіба що йдеться про патріотизм до неіснуючої держави. Та й не дуже хочеться, щоб проблемами патріотизму й аполітичності молоді переймалися саме ветерани комсомолу, бо тоді вся молодіжна сфера ризикує перетворитися на суцільний ВЛКСМ.

• Богдан ГДАЛЬ

ПОДІЯ

Біля сільського храму зібралася чимала громада. Люди з цікавістю роздивлялися великого хреста, якого напередодні неподалік від входу, встановили Григорій Оленич, Павло Скрипка та Бондаренко. На церковні сходи раз по раз піднімалися оратори, всі слухали уважно, над натовпом то здіймалися схвальні вигуки, то западала напружена тиша, в Глodosах давно вже не чули такого, мабуть, із кінця 20-х, коли село підхопила потужна хвиля національно-визвольного піднесення. Сільський староста Семен Василяк надав слово вчительці з Новоукраїнки Парасковії Березняк, їхній землячці — уродженці Глodos, яка тепер мала садибу в ближньому селі Козакова Балка. Це вона, ходячи від хати до хати, складала список розстріляних і репресованих більшовиками (таких набралось більше 200), у пам'ять яких і був установлений хрест біля сільського храму.

— Цей хрест повинен нагадувати про могили тих, хто похований без релігійного обряду, розстріляних, розкуркулених, вигнаних із рідної землі, репресованих, тих, хто помер при радянській владі, коли закривалися храми і заборонялася релігія, — промовляла Парасковія Герасимівна.

Можливо, вона говорила щось іще, але саме цю цінну зберіг протокол допиту сільського військового округу, який відбувся кілька років тому. Бо те, що діялося в храмі села Глodos Новоукраїнського району, відбувалося не на початку 90-х, коли подібні вшанування пам'яті репресованих були вже звичним явищем, а на Покрову 1942-го, під час окупації.

Після мітингу і панахиди на квартирі місцевого священика відбувся поминальний обід.

**“ДО СВОЄЇ СМЕРТІ
БУДУ ПЕРЕДАВАТИ
УКРАЇНСЬКІ ІДЕЇ ВАМ,
МОЛОДИМ...”**

Парасковія Березняк народилася, як писали слідчі у протоколах, у куркульській сім'ї. Як свідчить довідка із Глodosької сільради, її батьки мали пару коней, одну корову, п'ять десятин землі та 11 душ сім'ї. Отож, напевно, чи вони були багаті. Очевидно, звичайна українська родина, яка залишалася носієм природної національної свідомості, незалежно від матеріальних статків, у ті часи просто не могла не називатися куркульською. Один із братів — Григорій — служив у петлюрівському війську, інший — Василь, мабуть, таки нажив трохи добра, бо в 30-х роках був розкуркулений. Парасковія, котра ще до революції закінчила Єлисаветградську гімназію та Петербурзькі вищі педагогічні курси, учителювала у рідному селі. Ще в 1918—1919 роках вона брала участь у заходах “Просвіти”, виступала у виставах, організованих просвітнянським драмгуртком, залучала до його роботи школярів, працювала з талановитими дітьми.

Її чоловік, Максим Березняк, сільський агроном, у кінці 20-х арештовувався органами ДПУ нібито за участь у СВУ, але незабаром повернувся додому. Та довгого віку не зазнав — у квітні 33-го він помер, імовірно, від голоду. Парасковія перебралася у Новоукраїнку, де викладала математику в школах № 4 і 6 і навіть навчала партійних активістів у радпартшколі. Отож, мала широкі знайомства серед інтелігенції району. Не дивно, що, коли комуністична влада під натиском ні-

мецьких військ змушена була відступити, Парасковія Герасимівна опинилася якщо не в епіцентрі українського громадського життя, то близько до нього.

Дехто і досі не може позбутися стереотипу, що під час окупації активізовувались або фашистські приспівники, або комуністичне підпілля. Масова свідомість, не без допомоги проросійськи налаштованих “державців”, дуже мляво виявляє готовність визнавати: українська національно свідомо громадянськість сподівалася на свою державність, отож, безоглядно виходила на прю, намагаючись утвердити наші національні цінності. Ці процеси тривали не лише на Західних теренах, а скрізь в Україні, в тому числі, й у Криму. У нашій області, і далі на Схід, їх стимулювали прибулі із Західної України члени ОУН, але завжди основою тих процесів був місцевий люд, котрий не втратив прагнення до самостійництва.

Тож Новоукраїнка та прилеглі села були тут не винятком, а швидше підтвердженням правила. У містечку почала виходити газета “Українець”, запрацював Комітет взаємодопомоги, куди входили всі вчителі, почала відроджуватися “Просвіта”. У місцевій поліції та управі було чимало українців, які не чинили зла своєму народові. Улітку 42-го на две-

ТА, ЩО ЗНАЛА

антифашистські прокламації, розповсюджували їх і в селах, де виступав просвітнянський драмгурток. Чи це, чи щось інше переповнило чашу терпіння німецької влади і влітку 42-го почалися масові арешти українських патріотів. Фашисти розправлялися з ними так само оперативню, як і комуністи. Парасковію Березняк тоді ще не арештували. Вона залишалася членом ради районної “Просвіти”, установчі відновлювальні збори якої відбулися в Новоукраїнці в кінці 41-го.

...У районному кінотеатрі зібралися вчителі, старшокласники, інтелігенція містечка. Виголошували запальні промови. Головою районної “Просвіти” обрали директора 6-ї школи Олексія Шпаковського. До ради товариства ввійшли Тараненко, секретар райуправи, вчитель Іван Ткаченко, Кононенко; спрямовував роботу товариства завідувач відділом народної освіти Данило Ніколенко. Тоді, на зборах, Парасковія Березняк виступала з ініціативою створення українського драмгуртка, адже мала досвід такої роботи ще з 20-х років, та й у школі, де вона працювала, діяв шкільний хор, який міг би стати базою для гуртка. На закінчення зборів прозвучав гімн “Ще не вмерла Україна” у виконанні оркестру вихованців дитбудинку № 1.

Наприкінці лютого просвітняни провели урочисте зібрання, присвячене Шевченківським дням, під час яких доповідач Данило Ніколенко характеризував Шевченка як “...основоположника української культури” (цитата з протоколу).

У справі неодноразово згадується (з боку слідчих) іще одна українська громадська організація — “Жіноча служба України”, де Березняк нібито грала не останню роль. Але Парасковія Герасимівна відмовляється від участі в ній. Натомість від слідчих не приховати, що хату і сад у Козаковій Балці, яку будували вони з чоловіком (так стверджуватиме

фото Г. Оборської

Березняк уже на схилі літ, відстоюючи свої права на будівлю), і яку забрав колгосп, із приходом німців їй удалося повернути. Колишньому сільському голові Глodosів Беринді, який (вона так вважала) нібито писав доноси більшовикам на її чоловіка, з приходом німців, на сільському святі врожая вона при людях висловила все, що про нього думала, влаштувавши йому грандіозний публічний скандал. Але, коли Бериндю і ще кількох односельців фашисти арештували, Парасковія звернулася до гестапо через знайому перекладачку — колишню вчительку, — аби їх відпустили. Бериндя залишився живий і в 46-му успішно свідчив про “зрадництво” Березняк...

Про те, що Парасковія Герасимівна була надзвичайно активною і діяльною жінкою, свідчить і той факт, що у 1943-му році вона вирішила удочерити вихованку дитячого будинку Ольгу Гуджій. У тоді вже немолодої вчительки було троє дорослих дітей, наймолодший син Юрій, котрий у 16 років добровольцем пішов на фронт — на той час служив у Червоній Армії. На суді, який узаконив опікунство Березняк над малолітньою, вона сказала фразу, яку їй потім пригадають слідчі (як і те, що вона “...внедрила среди учеников молитву за Украину и приветствие “Слава Украине!”), про те, що виростить дівчинку гідною донькою неньки-України. Аргументом проти неї послужило й те, що, вже забираючи речі дитини, вона довірливо призналася молодому співробітникові дитбудинку: “Я хоч уже й літня, але до смерті буду передавати українські ідеї вам, молодим...” Як склалася доля Ольги після арешту Парасковії Герасимівни, — невідомо.

**“ВОНА ПІДТРИМУВАЛА
ДУХ В'ЯЗНІВ...”**

У серпні 43-го її арештувало гестапо. За те, що переховувала

євреїв, сприяла їм в отриманні документів, допомагала сім'ям комуністів, носила їжу радянським військовополоненим, які заходилися на станції Адабаш. Спочатку сиділа в Новоукраїнці, потім — Кіровоградське “СД” і німецькі табори. “Бухенвальд”, “Равенсбрук”, у листопаді 43-го її, уже непрацездатну, перевели в “Майданек”. Через півроку — знову в “Равенсбрук”, звідки почався відступ на Захід. 2 травня 1945-го їх звільнила Червона Армія. Тільки перелік таборів свідчить, який могутній дух нескореності й життєлюбства мала в собі ця жінка. Пізніше вона розповідала про це, як у таборі “Равенсбрук” разом із чешкою Колонч і югославою Водствою вони складали антифашистські вірші. Інша її співтабірниця Марія Шахова, коли вже після смерті Сталіна йтиметься про п'яту чи шосту спробу реабілітації Парасковії Березняк, свідчитиме, що вона в жахливих табірних умовах підтримувала дух в'язнів.

Я знаю, чому вона була такою. Любов до України, тим більше, усвідомлена і сформульована, дає людині певність, що вона — духовна істота, підкреслює її Божественне начало, відкриває джерела внутрішньої свободи, а значить, — дає сили вистояти і зберегти себе. Саме це почуття підштовхнуло її переховувати мешканку Новоукраїнки Цілю Мойсеївну Розіну та кількох дітей-євреїв із дитячого будинку. Лікарці Розіній вона допомогла змінити в документах національність, засвідчивши, що та — Зорінська Лідія Павлівна, на підтвердження цього Парасковія зібрала ще кілька підписів. Доньці ще однієї єврейки — Білоцерківської, віддала паспорт своєї старшої дочки Галини. У 55-му мешканка Одеси Розіна-Зорінська підтвердить це, на відміну від дружини комуніста, котра заперечуватиме діяльність допомогу з боку Березняк.

Після звільнення Парасковія

Герасимівна потрапила у госпіталь № 3351. У січні 46-го усіх, хто перебував у госпіталі, перевели у тил СРСР, вона опинилася в евакогоспіталі на станції Шебалин, звідки у березні її забрав син Юрій, котрий мешкав тоді в Одесі. Але всього лише через кілька днів після повернення у синову домівку її заарештували.

Слідство завершилося за два місяці. Військовий трибунал Київського військового округу відміряв їй 15 років виправно-трудова задоволення не була. Відбувши п'ять років таборів, вона знову пише касаційну скаргу. Відповідь та сама — відмовити. Уже після смерті Сталіна, у липні 54-го, її знову відмовляють. Незабаром після цього, у серпні, засідала комісія з розгляду слідчих справ осіб, засуджених за контрреволюційні дії. Тоді реабілітували багатьох невинно засуджених. Але Парасковія Березняк до їх числа не потрапила: участь у “Просвіті”, спорудження хреста у пам'ять репресованих — такі дії радянська влада вважала злочином.

У скарзі, адресованій тодішньому депутату Верховної Ради СРСР Сидору Ковпаку, вона напише: “У 44-му, весною, мою стареньку матір колгосп вигнав із хати, що в Козаковій Балці, вона померла самотньою у чужих

доставили у Новоукраїнку. Там мене прийняла бідна одинока старенька-інвалід Марія Двірняк, де я і знаходжуся фактично без засобів до існування”.

Для оформлення пенсії Парасковії Герасимівні потрібна була реабілітація. Але й у листопаді 55-го, ще раз розглянувши її справу, вирок залишили в силі. Відмінили його тільки через рік, та й то після цього рішення військового трибуналу КВО головний військовий прокурор Горний просить колегію Верховного суду залишити у силі вирок 46-го року. Але військова колегія визнала рішення ВТ КВО, прийняте у 56-му, законним. Парасковія Герасимівна змогла виклопотати собі пенсію. Вона хотіла повернути і садибу в Козаковій Балці, але, очевидно, смерть перешкодила цьому, бо справа уривається на кількох відмовах. Очевидно, діти не домогалися повернення собі батьківського майна.

Ставлення каральних органів СРСР до немолодої уже і фактично беззахисної жінки Парасковії Березняк, за плечима якої всього тільки й “злочинів” — просвітнянська діяльність та вшанування репресованих земляків, яскраво свідчить — для імперії любов до рідної землі була найстрашнішим злочином. Вона викорчувувалася, випалювалася, знищувалася безжалюбно. То й опинилися ми в незалежній уже Україні “...душею голі догола”, розтринькали, віддали на поталу всіляким проїдисвітам свої економічні можливості, дали себе пограбувати, і стоїмо перед світом, як на посміховисько, усе ніяк не бажаючи визначитися — хто ж ми, і куди нам іти далі? Запитаймо у тисяч і тисяч таких от Парасковії, у мільйонів, замордованих голодом. Вони — наша частина (“...і мертвим, і живим, і ненародженим...”). Вони — знають.

● **Світлана ОРЕЛ,**
м. Кіровоград

Уже стало традицією, що з останньої суботи вересня в Києві розпочинається міжнародний музичний форум «Київ Музик Фест». Ось і цього року, незважаючи на всі перешкоди та труднощі, довгоочікуваний фестиваль почав свою роботу 27 вересня і тривав до 4 жовтня. З тридцяти однієї концертної акції, запланованої директором Фесту, відбулося 29. Програма музичного свята була справді світового рівня. У концертах прозвучала грандіозна кількість творів різнополюсних напрямків і жанрів світової класики, а перш за все — сучасна українська та зарубіжна музика. Також у рамках фестивалю відбулися зустрічі з відомими музикознавцями, композиторами, виконавцями. Останні, поряд із композиторами, стали центральною фігурою на Фесті.

Блискуче відкрив музичне свято Іван Монігетті, віолончеліст зі Швейцарії. Жан Дюбе — молодий піаніст-віртуоз (Франція), переможець престижних фортепіанних конкурсів, який у свій 21 рік побував уже більш як у 20 країнах світу, з великим задоволенням грав на сцені Колонного залу ім. М. Лисенка Ліста, Лігетті, Барбера. Євгенія Лисицина, органістка світового рівня, «зливалася» в дуеті з Євгенією Басалаєвою (фортепіано). Концерт був насичений серією прем'єрних концертних обробок творів для фортепіано та органа. Серед учасників Фесту — й такі знаменитості, як Едуард Ідельчук (скрипка, Фінляндія), який є постійним гостем осіннього форуму; Армен Марджанян (скрипка, Росія) — один із небагатьох, хто може правдиво передати драматизм музики нашого класика Бориса Лятошинського; Марія Чайковська (віолончель, Росія), що неперевершено виконуючи віолончельний концерт Мирослава Скорика, переконливо донесла образ твору до слухачів. Меломани джазової музики велику насолоду отримали від концерту за участю В'ячеслава та Людмили Казикіних (Франція). Разом із київським квартетом саксофоністів вони продемонстрували майстерність, якої мріє досягти кожен виконавець. Сам В'ячеслав є ще й джазовим композитором. Окрім презентації свого твору «Джазофон», з французьким шармом та витонченістю він виконав «Коловорот» Жерара Ієраніміуса.

Дуже приємним є те, що організатори фестивалю не забули й про дитячі хори. Капела «Дзвіночок» під керівництвом Рубена Толмачова зібрала аншлагу у Мало-

му залі Національної Музичної Академії України ім. П. Чайковського. З філігранною вишуканістю був презентований «Цикл експресій на вірші японських поетів» молодій композиторки Вероніки Тормахової. «Веснівка» — зразковий хор Міжнародного центру

ФЕСТИВАЛЬ

«КИЇВ МУЗИК ФЕСТ—2003»: ПОРА РОЗКВІТУ

культури і мистецтв — ще раз показав свою майстерність, виконуючи Ф. Пуленка. А «Радість» — Дарницького юнацького центру — брав участь у виконанні сценічної кантати «Карміна Бурана» Карла Орфа у заключному концерті на закритті фестивалю.

Радіє і те, що наші релігійні конфесії вже котрий рік залюбки надають свої послуги організаторам Фесту. Концертна діяльність хорів проходила традиційно в Михайлівському Золотоверхому соборі та в Києво-Печерській Лаврі, а саме в Трапезній церкві з прекрасною акустикою. Власне тут відбулися прем'єри «Світличесніспівів» Вікторії Польової та 42-го Псалма Борислава Стронька. Архієпископ Іонафан (Єлеських), який зберігає безцінну духовну спадщину великої духовної куль-

тури, представив на суд професіоналів та любителів музики свою «Літургію Миру», або «Ангельську» — піснеспів Божественної літургії св. Іоанна Златоуста на мелодії стародавнього григоріанського звичаю.

Щодо симфонічних концертів, то справжній фурор викликав приїзд Національного Одеського симфонічного оркестру, художнім керівником і диригентом якого з 1991 року є заслужений артист України, американець за походженням Хобарт Ерл. Кияни та гості столиці почули давно не виконуваний «потішний» сцени Ігоря Стравинського «Петрушка», «Скіфську сюїту» С. Прокоф'єва, яку Маєстро продиригував без партитури. Уперше прозвучав у Києві віртуозний твір для фагота і струнних Мігеля дель Агілі «Відь-

ми» з солістом Тарасом Осадчим.

Твори метрів української композиторської школи також були широко показані на фестивалі. Мирослав Скорик, авторський концерт якого відбувся в Колонному залі ім. М. Лисенка з нагоди його 65-річчя, подарував прихильникам свого мистецтва поемукантату «Гамалія» для змішаного хору, сопрано, тенора та симфонічного оркестру на слова Т. Шевченка. Вона прозвучала у виконанні Національної заслуженої академічної капели України «Думка» та Національного заслуженого академічного оркестру України, з якими майстерно справляється художній керівник та диригент Володимир Сіренко. Слід пам'ятати, що під делікатним управлінням педагога М. Скорика виросла ціла когорта талановитих композиторів. У цьому всі ще раз переконалися, прослухавши оригінальні композиції його учнів: Михайла Шведа «Pater Noster» з

алюзією до середньовічних наспівів та з використанням сучасних композиторських прийомів, Богдани Фроляк, Богдана Сегіна. Ці самобутні молоді композитори є лауреатами різних престижних премій. Цікаві фрагменти з «Латинської літургії» Олександра Щетинського викликали захоплення залу. Виконували цей репертуар камерний хор «Gloria» та камерний оркестр «Leopolis» зі Львова під керівництвом Володимира Сивохопа.

Слід зазначити, що приїзд регіональних колективів відбувся завдяки місцевим спонсорам, за що їм велика вдячність та пошана.

На концертах, де виконувалися твори Валентина Сильвестрова та Євгена Станковича, не було жодного вільного місця. Улюблена музика першого не перестає зачаровувати прихильників його творчості. Композитор працює плідно та наполегливо. З-під його пера цього року вийшла «Прощальна серенада» для струнного оркестру пам'яті Івана Карабиця та «Миті Поезії та Музики». До речі, традицію меморіальних творів, присвячених І. Ф. Карабицю, нині покійному засновнику та художньому керівникові «Київ Музик Фесту», якому це свято завдячує своїм існуванням, активно продовжено. «Спомин-поема» пам'яті Маєстро для симфонічного оркестру була створена його учнем Вадимом Ракочі. Дуже помітна школа Карабиця, концептуальність його мислення в глибоко напруженому «Спомині» молодого серйозного композитора.

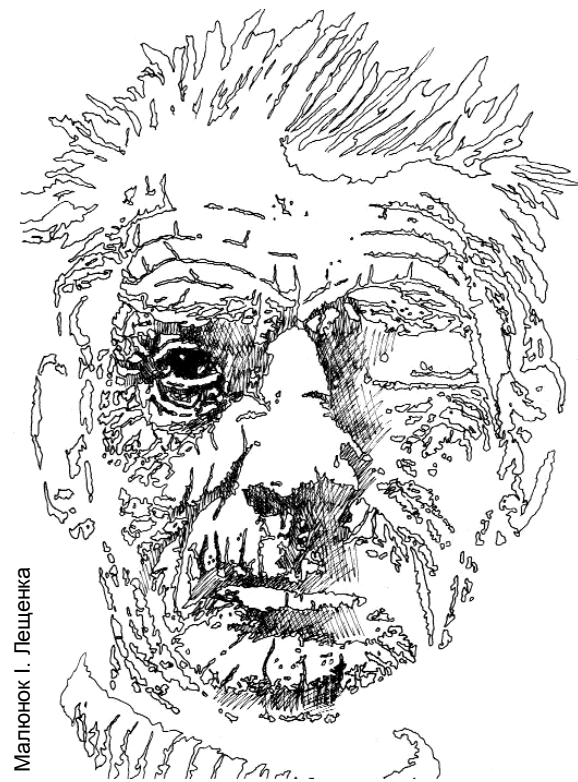
Про відлуння музичного форуму можна говорити ще дуже багато. Але висновок визріває вже сам по собі: XIV Фест залишив після себе надзвичайні враження. Адже відбулося більше ніж 50 прем'єрних творів (!), а це свідчить про те, що композитори хочуть писати і намагаються презентувати свої творчі здобутки саме в рамках «Київ Музик Фесту».

Міністерство культури на чолі з Ю. Богуцьким також з ентузіазмом відгукнулося на прохання директорату Фесту. Гадаємо, що нарешті настала пора розквіту цього авторитетного фестивалю, і з оптимізмом сподіваємося, що кожного наступного року він буде ставати ще колоритнішим та яскравішим.

•

Діана ВАЩЕНКО

СЕРЦЕ, ОБПЛУТАНЕ ПАВУТИННЯМ АРТЕРІЙ І ВЕН... ЕНДШПІЛЬ

Малюнок І. Лещенка

У переддень вистави Олега Ліпцина мені наснився Гамлет. У бутафорних шатах, розмовляв із гіпсовим черепом. Потім театральний антураж змінився. Відчуття реальної присутності у датському королівстві... Само собою, уві сні, я ж бо далі — про сон... Мати-королева гордовито-важкою ходою чалапає до свого улюбленого заняття: порпатися в землі біля троянд. Заодно лікувати тортурами слуг, якщо котресь незграбно пильнувало її квіти. Гамлет пропав їй спину ненависним поглядом і подумки кляв тонну пудри на її драконячій шкірі. З огидою чвіркав... Спитьсь-сниться... Але чого воно мені з четверга на п'ятницю? Може то наслідки театрального «Березилля»...

На виставу Ліпцина театральна публіка чекала. У порівнянні з досить бідною фестивальною програмою — ексклюзив. Особливо, коли стало відомо, що до Києва не приїде трупа Атили Віднянського, чиї карнавальні феєрії чарували глядачів минулого фестивалю. Словом, чекали Ліпцина і його постановку за Беккетом — «Ендшпіль». Майстром тонкого психологічного малюнка назвав його відомий театральний критик. Адепт так званого «живого» театру, Ліпцин цього разу був

сам собі режисер і актор. У парі з литовцем Гедімінасом Седерявічусом (постійним актором його театру), взяв на себе головну роль. А що подвигло ірландського драматурга залучити до англо- та франкомовної п'єси німецьку назву «Ендшпіль» («Кінець гри»)? Можливо, просто сподобалося слово? Беккет — не прогнозується... Майстер парадокса. Грубо кажучи, чоловік сплітав у єдине ціле чорне й біле. Протилежності, які по-різному можна відобразити. Намалювати лебедів на ставку... Дзьобик до дзьобика. Матимем світле і чисте кохання. Ідеальне. У Беккета не все так просто. Навіть зовсім не просто. Його любов блукає у парі з ненавистю. Кров чорна, кров червона... Серце, обплатане павутинням артерій та вен... Щось подібне ми мали б спостерігати в «Ендшпілі». Але я не відчула беккетівського «серця» у постановці Ліпцина. Нудезна одноманітність протягом усієї вистави. Відчуття абсурду? Так, воно було. Тільки зовсім інакше, і до знаменитого ірландця не має жодної прив'язки. Насамперед, кесарю — кесареви, а режисеру — режисерове. Маю на увазі пана Ліпцина. Для чого йому акторське амплуа? Формальне, без подиху енергії. Абсурд... Штучним хихиканням (на-

БЕРЕЗІЛЛЯ

віль якщо оте «хи-хи» точно відповідає змістові авторських ремарок) «тонкого психологічного малюнка» аж ніяк не зліпиш. Тим більше — «живого обличчя Беккета». Бо саме так Олег Ліпцин назвав свій проект, у рамках якого існує «Ендшпіль». Схоже на те, що гра слів не просто цікава, але й відображає реальний стан речей. Так я собі мислила.

А ще дивилася на Гедімінаса. Його вважають фантастичним актором. Не просто професіоналом, котрий чітко відпрацьовує «тему», а «живим». Актором, котрий не грає, а живе на сцені. Так от, я дивилася на Гедаса (так усі його називають) і думала, що то якесь непорозуміння. У своїй енергетичності він пішов не далі від Ліпцина. Абсурд... Крутий замах на «живе обличчя Беккета». Насправді ж — «професійна» фальш. А ще — відчуття якоїсь бридливості... Чи то від куценьких штаняв Ліпцина, чи то від його фальшивих «сміфогчків»... А може, в усьому винні «ядрюно» зелені пантофлі та масивна монотонність Гедаса. Хотілося чвіркнути кризь зуби. Такий ось сон у руку вийшов...

•

Уляна ГЛІБЧУК

П'ять років тому вперше в Україні було відкрите відділення "Літературна творчість" в Інституті філології Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка. Хтось зіронізує: "Хіба можна навчити бути письменником?"...

Про особливості спеціальності "Літературна творчість" я дізнавалась у викладачів кафедри теорії літератури й компаративістики, бо саме вона випускає таких спеціалістів. У розмові беруть участь завідувач кафедри професор М. К. Наєнко, а також професор О. Г. Астаф'єв.

Михайло Кузьмович Наєнко: Ідея відкриття цього відділення народилася років сім тому. Разом із тодішнім Головою Спілки письменників України Юрієм Мушкетиком ми десь у 1996-1997 роках побували в ректораті й висловили ідею про відкриття такої спеціальності. Після розпаду Радянського Союзу Літературний інститут ім. М. Горького продовжував запрошувати до себе початкуючих літераторів із України, але СПУ відмовляла йому, бо навряд чи в Росії "вчили" б на українських письменників. Тому я, як тодішній декан філологічного факультету, разом із Юрієм Мушкетиком розуміли, що "Літературна творчість" має бути відкрита в нас як окрема спеціальність.

Цього року ми матимемо перший випуск фахівців відділення "Літературна творчість".

— **А як добираються кадри викладацького складу?**

М. Н.: Спецкурси в нас читали (або продовжують читати) такі

Студент — явище вічне та невичерпне. Фах і покликання, стан тіла й душі, похвала та лайка. "Майбутня еліта" перед великим стрибком у велике майбутнє "відривається", виражається, студіює життя якнайрізноманітніше. Перша школа самовираження — творчість... Творчість стає професією. Про це сьогодні розповідатимуть та розпитуватимуть не хто інший, а самі студенти. Усе це — їхня творчість.

ЧИ МОЖНА НАВЧИТИ БУТИ ПИСЬМЕННИКОМ?

відомі письменники, як Юрій Мушкетик, Василь Фольварочний, Валерій Шевчук, Володимир Яворівський, Оксана Забужко, Раїса Іванченко, Етері Басарія, Роман Іваничук, Віктор Кордун, Ігор Кравченко, Юрій Ярмиш, Олексій Дмитренко, Василь Юхимович (нині вже покійний) та інші. "Телемистецтво" читала Неля Даниленко, "Кінорежисуру" — Тарас Ткаченко, "Літературну періодику" — Віталій Святовець, "Риторичку" — народний артист України Анатолій Паламаренко.

— **Яка подальша доля студентів цього відділення?**

М. Н.: Це залежить од того, що вміє робити випускник. Людина з вищою філологічною освітою може працювати в усіх сферах філології, якщо ж абітурієнт вибрав собі спеціальність "Літературна творчість", то він має займатися насамперед творчістю. Взагалі останні п'ять років наш університет випускає фахівців із так званими вільними дипломами. Є проект про Національний університет, у якому говориться, що 70-80 % випускників держава береється працевлаштувати. Але коли ці проекти будуть втілюватися в життя?..

— **Що б Ви хотіли змінити або доповнити надалі в цьому відділенні?**

М. Н.: В майбутньому, очевидно, ми будемо ділити студентів за жанрами, тобто — на поетів і прозаїків, що дасть змогу активніше працювати з ними в цьому, вужчому, руслі. Драматургів ми, напевне, об'єднаємо з прозаїками. На жаль, зараз мало початківців, які б писали саме п'єси. Можливо, активізує інтерес до жанру драматургії Василь Фольварочний, який почав читати курс драматургічної творчості.

Олександр Григорович Астаф'єв: Хотілося б, щоб викладачі, а й діаспорні письменники, зарубіжні митці, лауреати премій (чому б і не Нобелівської?). Причому це мають бути люди різних естетичних смаків, світоглядів, уподобань, представники різних літературних течій: від реалізму до авангарду. Але тут виникають проблеми з оплатою...

— **Чи матимуть ваші студенти пільги при вступі до Національної спілки письменників України?**

М. Н.: Ні. Перевага надається тому письменнику, який показує

себе справжнім творцем; він може не мати спеціальної освіти, але випускати у світ прекрасні твори.

Уже кілька наших студентів саме з цього відділення стали членами Спілки письменників. Це — Олесь Лященко, Олесь Мамчич, Олександр Стусенко й Олег Здорик, студенти сучасних четвертих-п'ятих курсів. Їх прийнято до СПУ не "за пільгами", а за те, що вже нині виявляють літературний талант.

— **Які у вас побажання для студентів?**

М. Н.: Бажаю їм бути талановитими і йти у велику літературу "семимильними кроками". А також виробляти свій індивідуальний почерк. Ми усвідомлюємо, що "навчити на письменника" фактично неможливо, тому завдання нашого відділення — не стільки навчити писати, скільки огранити талант, дати йому ази творчості минулого (бо в літературі залишаються ті, які мають свій, неповторний голос). І, звичайно, доносити правду, істину про свою епоху, про свій час.

Розмовляла випускниця відділення "Літературна творчість" Інституту філології **Ніна ДУЗІНКЕВИЧ**

Наталка БІДА

Народилася 1981 р. у селі Воскресенка Запорізької області. З 1998 р. навчаюся в Київському Національному університеті імені Тараса Шевченка. Люблю поезію, живопис, події і писати листи додому.

ІДЕЇ НЕНАПИСАНОГО РОМАНУ

*

Ти зникаєш суєту,
П'янкою ходою
Розтинаючи
Хвилі
Килима
Ти витрачаєш купу енергії,
Силкуючись сподобатись
Тиші
Ти вживаєш у їжу
Розум

*

Плинно стікають уста із помад
Плинно не з'являється метода
оригінально вигадувати вірші
Плинно втомлююсь їх не писати
Плинно виводжу вдих із тебе
Не поспішаю

*

Втисни жменю гарячих
вій у
моє промерзле
тіло

І відійди

Я збережу
Тавро
На собі
На дітях
На

*

За рихтуванням
одягу твого
Опилююся
золотом розтертого
єства
й виношую
собор поганський
у
власній плоті
вливаючи
Ти в Я

*

Лист-уришок
цитований
із текстів
власних
пам'ятей
і
необґрунтованих
інтуїтивних
намагань
зрозуміти
логіку
збігу подій

Отче наш,
Ти,
Що єси на небесі...
Най святитси
Імя Твоє,
Най буде
Воля Твоя...
Во віки віків
Амінь.

Церква. Служба Божа. Вогонь загоряється і ... гасне. Все перемишується: день із ніччю.

— Я люблю Тебе Господи! Ти єдиний, — вона вклоняється, цілує ікону і встає з колін. — Ідемо додому.

Вже пізно, — коло дверей знову повертається, хреститься і, виходячи, виносить із собою святість неділі.

Вже й справді пізно. Так завжди закінчує службу отець Василь.

На дворі літо. Ґазди посідали собі на лавочку біля церкви та й мудрують: "Може дасть їм Бог сего літа гарні жнива, а може — гей, гей! — знову уперіщить градом. Як тогорішну пшеницю побило!?"

Баба Катерина прибирає в церкві: задуває та й заносить свічки, розстеляє верети, витирає церковне начиння.

— Вчора їм казала свій не-

Ніна ДУЗІНКЕВИЧ

НЕДІЛЯ, або З НЕДІЛЕЮ ВАС, ЛЮДИ ДОБРІ!

вістці помий вікна, помий вікна! — не помила. Боєси роботи, як вогню. А малий чисто віфолотень. Взяв вчора таку файну бабу (хліб) та й поніс хлопцем аби горівку запивали. То всьо го вчит отої Марійки Штифанишиної Богдан. То єго робота.

Бабу слухав, притакуючи їй, паламар — старий, сивий, із кострюбатим носом і великими страшними бровами дід Павло.

— Як то файно було за нашої молодости. Було рано в церкву файно си зберемо, мама причеше, чисту сорочку дасть. А квіток начепимоси!

Слухай, Павле! — баба так монотонно говорила, що дід, чекаючи коли вже можна буде закрити церкву, задрімав. А тут раптом на тобі — баба щось ще з нього хоче.

— Що хоч?

— Та ти знаєш, що Палагина Оксана привеласи якогосьси з міста.

Дід такої новини не чув:

— Так що?

Баба зовсім не звертала увагу на дідові відповіді, а говорила собі далі:

— Та бігме! Ади вчора була м їм у Федорової Дуньки, тої, знаєш, що коло кладки живе. Вна ми трохи родичков є. Так вна казала, що такий високий, трохи циба-тий, ще й якусь борідку має. Каже, що файний, але я м його не виділа.

— Має гроші? — дід виявився практиком.

— Та відей, бо купив і такі ковтки, що мають по два камінці в кожному, то так си світєт, що ну, — баба від того захоплення аж руками сплеснула. Ні сержок, ні камінців вона не бачила, але її

розказувала Федорова Дунька.

— Кажеш, кульчики купив. Гм? — дід явно був задоволений таким ходом розмови. Він трохи побоювався язикакої баби. Але...

— Слухай, а що твоя внука — ота, Славкова — не ходит до церкви. Я ї якостьу виділа, та в такі красні сукенци, що гей-гей. Гріх тобі сі жаліти, файну внуку маєш, коло сина живеш, син всьо дбає. Та й невістка кажуть, нічо. А то правда, що вна вчора молоко перевернула с піт корови. Гій, гій — я вже скільки років коло корови си знаходила, а такого трафунку ще зі мною не було.

Дід почав вовтузитися на місці. Він зовсім не любив обговорювати людей, особливо членів своєї родини.

Баба була добрим психологом. Помітивши, що її слухач уже нервує, швидко змінила тему:

— Ти си вчора їздив на базар?

— А що?

— Та я ті виділа, як йшов їс на гостинець, та таку торбу на плечах їс тєг.

Дід мовчав.

Баба продовжувала:

— Чи то ти своїй Ганнусі знов ніс до Томачі. Ото доньку маєш. Ніби твоя, а насінне бозна звідки таке. Та то ти і твоя жінка такі чесні, до церкви ходет. А вна? Мій Василь колись сі на неї задивлев, хотів си ї жинити. Не дала. Прости, Павле, що таке говорю. Файна, то файна, та й голос файний має, але не ґаздиня. Ади зразу видно по дівці, яка буде.

Дід устав. Підійшов до ікон, почав молитися. Баба замовкла, бо не можна було, коли чоловік молиться, говорити.

Перехрестився ще раз. Поці-

лував іконку, взяв хліб:

— Ну що, пішли?

— Ой-ой-ой! Як мене мої плечі болет. Вчора м взяла фасоль торішнєх тай хотіла змолотити. Та вже не могу, ой не могу, — Катерина засовувала свої шухляди, де клала гроші, замикала (хоч кожного разу мала сказати, що "не боїтси злодія"), зачиняла комірчину.

Павло чекав уже на дворі. За цей час він встигав набити люльку і випустити перші хмарки диму.

Нарешті з дверей церкви показувалася постать баби Катерини — ще на ходу щось шепочучи, чи жуючи — і вони разом йшли додому.

Жили на одній вулиці. Разом гралися в дитинстві, разом дівуалося-парубкувалося, потім і кумами стали. Одним словом — сусіди.

Дід Павло давно звик до бабиного язика. А вона знала, що не любить дід, коли чіпають його онуку, та ще доньку, яка в місті. Знала, та під'юджувала деколи діда, щоб той понервувався. А дід любив слухати бабині теревені, теревені "польського радіо", як прозвала бабу Катерину на селі молодь.

Отак вони йшли. Дві згорблені постаті в літньому промінні сонця. Грубі руки, нехитрий убір, проста мова — вони знали одне одного з півслова.

Ішли. А надворі був час обіду. Час відпочинку і ... спогадів.

На піску гралися діти. А мені, як у старі добрі часи, хотілося лише сказати:

— З неділею Вас, люди добрі!

РЕФЛЕКСІЇ

Перша річ, яку, мабуть, хоче з'ясувати кожен першокурсник (після, звичайно, таких важливих питань, як знайти потрібний корпус чи кабінет), наскільки тут легше/складніше, ніж там, тобто у школі. І починаєш прислухатися до лекцій, промов деканів, нервово вглядаєшся у розклад пар, аби зрозуміти, чи буде нарешті довгоочікуваний вільний час. Хоча не всі однаково сприймають перехід з одного "агрегатного стану" в інший. Тож кілька слів про основні проблеми і радості студентів перших курсів.

Нескладно помітити, що з перших днів на лекціях в аудиторії, крім монотонного голосу професорів, чути ще постійні проханя на зразок "повільніше, будь ласка", або "повторіть іще". Тож одна з основних проблем новоспечених студентів — шкільна звичка писати "під диктовку". Складно буває пристосуватися до манери викладу кожного викладача, бо не встигнеш записати попередню думку, як помічаєш, що, певно, багато чого пропустив.

Надзвичайно важлива проблема — мовне середовище новоспечених студентів. У столичні ВНЗ приїжджає певний відсоток жителів села або Західної України, які потрапляють у переважно російськомовне оточення. Це аж ніяк не сприяє налагодженню дружніх стосунків. Деякі, не помічаючи двомовності, спілкуються з новими друзями українською, деякі переходять на російську, а деякі просто замикаються у собі, почувавши себе незручно в російськомовному оточенні.

Існує також певна закономірність. Студенти, які навчалися у загальноосвітніх школах, мріють туди повернутися. Це природно,

Життя — це поїзд. Ми несвідомо в нього сідаємо, майже не свідомо виходимо, але маємо не тільки дві головні зупинки. Вийшовши нещодавно на транзитній станції, я, як і сотні тисяч людей мого віку, намагаюся зрозуміти, що готує для мене чергова мандрівка життям довжиною в п'ять років. З площини "школа" — до площини "вищий навчальний заклад". Мабуть, всі українські першокурсники погодяться, що більш нервового літа не було. І тепер, коли всі щасливі розійшлися по своїх інститутах, університетах та технікумах, коли лихоманка минула, можна спокійно озирнутися назад, подивитися вперед і проаналізувати своє сьогодні.

ГОЛОВНИЙ БІЛЬ ПЕРШОКУРСНИКА

адже всі ми знаємо, що більшість школярів особливо не переживає своїми проблемами, та й проблеми у школі майже дитячі. Як правило, у минулому учні звичайних шкіл не звикли до пошукової роботи, мало в кого є навички написання наукових робіт. Проте, важко сказати про випускників ліцеїв та гімназій, що, здебільшого, перші дні у ВНЗ вважають не такими вже й складними. Деякі з них звикли до семестрової системи, відсутності контролю за оцінками з боку вчителів, та й, взагалі, вже знають, що бувають безсонні ночі, проведені не тільки на дискотеці, а й за підручниками.

фото К. Денесюка

колишніх цінностей, вироблення нової стратегії. Отже, у бій, шановні першокурсники. Не зважаючи на те, що ми ще наймолодші, що губимося поміж корпусів та кабінетів, не встигаємо швидко писати і не розуміємо, що з нами відбувається. Незабаром усе стане на свої місця, і ми будемо сумувати за тим відчуттям докорінних змін у житті, що є в нас зараз.

● **Марія КИСЕЛЬОВА,**
Київський міжнародний університет

P.S. Ця публікація — лише початок соціокультурного, економічного, навіть правового і національного зрізу студентського життя у столиці. Чекаємо на ваші рефлексії, фантазії і побажання, студентство. Яким воно є і яким має бути, це легендарне життя української молодіжної еліти: від гуртожитку і транспорту до клубних вечірок, театрів і пологових будинків...

РАДІОШОК

фото Т. Керлінської

Можна під'їхати одну зупинку тролейбусом, але я, як патріотка "пішкарусу", прямую повз "берьозову рощу", як мені пояснили. Хоча насправді це три нещасні білі берізки з чорними слюзинами. Тут завжди тусуються негри (пардон — африканці). Але вони зовсім не заважають мені мріяти про те, як я стану зіркою радіоэфіру і мене буде слухати вся Україна. Після ліричного відступу. Тяжка реальність гепнулася на мене радіошоком.

Так ось, я — патріотично налаштована дівчинка з великими очима — приходжу і кажу, що хочу працювати. Програмний директор сяде мене за комп'ютер, дає купу адрес, і гово-

ОРГАНІЗАЦІЇ

Сьогодні осередки "Молодої Просвіти" існують у більшості областей, активізується співпраця між ними. Значною мірою цьому сприяє відкриття у квітні цього року інтернет-сайту організації (www.mpp.org.ua). Його ресурси дозволяють кожному осередку при бажанні мати свій суб-домен, а кожному члену "Молодої Просвіти" — власну поштову скриньку. Значних успіхів досягнуто за останній рік в організаційній роботі у Києві та столичній області. Осередки "Молодої Просвіти" створені і діють у більшості провідних ВНЗ столиці України, зокрема, у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Національному технічному університеті "КПІ", КНУКіМ, Національному авіаційному університе-

ті, Києво-Могилянській Академії.

Робота з легалізації діяльності триває у місті Біла Церква, де осередок очолює Ольга Сліпченко, та Обухівському районі. Найближчим часом планується відкриття осередків "Молодої Просвіти" у Фастові, Кагарлицькому і Тарашанському районах.

Проминуло літо. Пора, коли молоді просвітняки Києва, відійшовши від роботи в осередках ВНЗ, продовжували працювати у регіонах України. Серед найпомітніших заходів цього літа на Київщині є перший "Зліт молодих просвітян Макарівщини", який відбувся у селі Грузьке. У програмі заходу були лекції з обговорення з історії організації, з історії Макарівщини, дискусійний аналіз роз-

витку та діяльності "Молодої Просвіти" та інших молодіжних організацій. Завершив зліт екологічний похід в урочище Обирки.

Просвітнянські ідеї набувають останнім часом усе більшого поширення серед молоді. Здається, що після "вибуху" "Молодої Просвіти" на початку 90-х років ХХ століття у Тернопільській області, коли членством у ній за кілька років було охоплено понад 13000 учнів та студентів, нині організації менш чисельні. Але керівництво "Молодої Просвіти" наразі робить ставку не на кількісні, а на якісні показники, має багато перспективних планів.

Серед першочергових — відродження молодіжних просвітнянських газети "ЛисТок", модернізація інтернет-сайту, студентські наукові

конференції, концерти, творчі вечори, зустрічі з відомими особистостями тощо.

Окремо ведеться робота над створенням збірника внутрішніх норм та правил роботи організації, історичного нариса "Молода Просвіта": історія та сьогодення". в основу якого покладено архівні матеріали.

Головними напрямками роботи "Молодої Просвіти", як і раніше, залишаються розвиток і популяризація української мови та культури (сучасної та автентичної), поширення різноманітних знань, усебічний розвиток українського суспільства через розвиток окремої особистості.

● **Євген БУКЕТ**

ХТО ВИ — «МУЖЧИНА ІЛІ ЖЕНЩИНА?»

Я, взагалі-то, людина ледача, але це не заважає мені дивуватися з того, що відбувається навколо мене. Починалося усе досить буденно. Я склала сесію в рідному Інституті журналістики й запроторила себе на практику. На відомій FM-ці. І все б нічого, якби не загроза стати таким собі "зомбі".

рить, наче песиків: "Іскасть!" Чим я і займаюся кілька годин, аж поки мій мозок не перегріється і не почне бунтувати. Ви запитаєте, що роблять люди навколо мене. О, про це я можу довго і смачно розповідати, але... не хочеться розчаровувати всіх прихильників FM-станцій. Тому обмежусь коротенькою (але дуже емоційною!) відповіддю.

Усі працівники радіостанції (чоловік 12, може, й набереться) ніколи не збираються разом і майже не спілкуються один з одним. Кожен має свій час у прямому ефірі. Коли вже "відстрілявся", то можна й перепочити. Ось вам, шановні, універсальний — і один для всіх — рецепт відпочинку. Сідаєте за вільний "комп", заходите в Інтернет і "зависаєте" там довго-довго. Спочатку я сприймала це нормально, а потім почала переживати за цих людей. Сидять собі цілісніший день, майже не розмовляють між собою, сміються з комп'ютером (чи з ним, чи з нього — не зрозуміло), грають з ним у карти, "втикають" у "порно"...

— Я вчора так прикальнувся. Захажу на какой-то сайт і віжу тест: "Кто ви — мужчина или женщина?" Ну, думаю, сейчас я поотвечаю. Смотрю, а вопрос-то один: "Есть ли у вас член?" Га-га-га!!!

Де ж вони — активні, комунікабельні, ерудовані та веселі радіожурналісти? Де ж той драйв, який я сподівалася відчувати?

Натомість зазomboвані Інтернетом ведучі зомбують радіослухачів, виливаючи на них усілякий непотріб, і заробляють на цьому непогані гроші. Їхня балаканина є "вишуканою" смаковою приправою до музики, яку подають прямісінько у вуха людини невибагливої і примітивної.

Практика залишилася далеко позаду, а це означає, що можна зітхнути з полегшенням (хух!). Ось тільки радіо я тепер майже не слухаю. А в Інтернеті дозволяю собі посидіти лише тоді, коли це конче необхідно.

● **Вікторія СОЛОНЕЦЬ**

ЗЛЮТИ В СЕЛАХ І В СВІТОВІЙ ПАВУТИНІ...

СТУДЕНТСЬКИЙ ЖОВТЕНЬ

ЯК ГАРТУВАЛАСЯ ЗОВСІМ НЕ СТАЛЬ

Некругла дата. У жовтні 1990-го на Майдані, який тоді ще не називався Незалежності, розпочалося студентське голодування за відставку голови Ради Міністрів Масола і проти підписання нового союзного договору. Як не дивно, кілька сот студентів таки перемогли. Хоч і ненадовго...

Напрошуються історичні паралелі — а що, якби студенти голодували зараз, наприклад, проти підписання угоди про ЄП? Чи домоглися б свого? Навряд. Двічі в одну й ту ж воду не входять, а повторена вдруге героїчна ідея перетворюється на фарс. У середині 1990-х голодування було повторили — сьогодні годі згадати, за що і проти чого, акція мала нульовий результат і не мала розголосу.

І студент сьогодні вже не той — він здобуває вищу освіту в незалежній Україні власною шкірою, а ще — обкладинки залікової, — усвідомлюючи існування табу на масові акції протесту. За участь у них можуть запросто відрахувати з університету, і пояснюватимуть це зовсім не політичними мотивами, а банально пропущеними заняттями. Ректори, чимало з яких, до речі, були ректорами і тоді, теж багато чого навчилися...

13 років тому учасників голодування відраховували трохи не масово, але незабаром поновлювали — під тиском громадськості чи депутатів-рухівців. Відтак студент повертався до рідної аудиторії в ореолі героя, що постраждав за ідею. Гірка сьогоднішня іронія, яку в 1990-му зовсім не сприйняли б. Гіркота, тим не менше, залишилася — на плечах голодуючих студентів хтось в'їхав до парламенту, навіть примудрився заробити якусь копійчину, зробив собі піар тощо. Пам'ятаю один круглий стіл у Чернівецькому університеті, організований учорашнім комсомольським функціонером. Тема — студентське голодування. Хлопчик Борис, як кажуть, пороку не нюхав, і на асфальті в Києві й дня не пробував, але подав справу так, нібито він був чи не найголовнішим організатором акції. Молодша студентська генерація Борисові вірила — незважаючи на вже тоді солідне черевце. Бориса довелося бачити недавно в Києві — після кількох хлібних посад у чернівецьких то мерії, то обласній держадміністрації забажалося столичного розмаху. Сто відсотків, що на співбесіді з майбутнім босом Борис згадуватиме про свою участь у студентському голодуванні 1990 року, бо він уже й сам у це повірив.

Жовтень 1990-го був першим і, мабуть, останнім масовим виступом політичних романтиків. Романтизму, як відомо, історія не пробачає, але саме він, як не дивно, виявляється рушієм історичного прогресу. На зміну патріотам-романтикам приходять патріоти-прагматики, у нас же прийшли просто прагматики — не зовсім патріоти, чи й зовсім не патріоти. Але все одно — слава студентському жовтню! Бодай за те, що він був.

Доля голодуючих студентів склалася так, як склалася, — порізно. Я знаю двох емігрантів до Канади, лікаря-педіатра у райцентрі, одного хронічно безробітного, ще є два депутати обласного рівня. Загалом — кілька сотень ще молодих людей, яким пощастило